

A szobor árnyéka

Görgeyék

Történelmi színmű 2 felvonásban

Személyek

Görgey Artúr, nyugalmazott tábornok, 78 éves

Etelka, a felesége, 72 éves

Kornél, a fiuk, 45 éves

Berta, a lányuk, 47 éves

Görgey István, Artúr öccse, 70 éves

Aurélia, a felesége, 60 éves

Lenke, a lányuk, 25 éves

Péntek János, Görgey udvarosa, 70 éves

Gyulai

Lévay

Kozma

költők, Görgey barátai

Történik Visegrádon, 1896-ban, október 6-án.

I. felvonás

Szín Görgey visegrádi lakásának egyetlen szobája. Hátul, a nézőtérrel szemközt könyves fal, tele könyvel és mindenféle iratcsomókkal, pak-samétákkal. Ettől jobbra /a nézőnek jobbra/ ablak, mely az udvarra nyílik. Azon át épülő házra, állványokra látni. Az ablak előtt íróasztal, mely a jobb oldali falhoz támaszkodik, az előtt is folytatódik a könyves fal egészen az ajtóig, amely a konyhába, azon túl kijárat az udvarra szolgál. Az ajtó előtti falat vastag szőnyeg takarja, fölötte a falon képek, dagerotípiák garmadája. Itt a falhoz kanapé fejtámlája támaszkodik; Görgey alkalomadtán erre dől le. A kanapé a forgószínpadon kívül áll. Áll, nem forog a színpaddal. A szoba közepén barokk ebédlőasztal, körülte székekkel.

A bal oldali falnál /hátul, a sarokban/ szekrény, előtte díszes kommod, rajta üveg- és porcelán csebecsék, emléktárgyak. A kommod szélén szalaggal átkötött kődarabok. Fölötte szarvasagancs, fegyver, és keresztbe tett kardok s egy avitt huszárcsákó függ. A szoba zsúfolt, de egyszerű, fehérre meszelt falai jelzik lakójuk puritán szellemét. A kanapét időnként átlátszó szuffitafüggöny választja el a szoba-belsőitől jelezvén a képzeleti képek jelenéseit. A bal oldai falban rejtett kijárat a képzelt alakok számára.

Idő: októberi délelőtt, 1896 -ban.

Mikor a függöny felmegy, János, a jó hatvanas veterán viseltes huszárméntében porolgat és rakosgat a szobában.

*/magában morgolódva/ Ez a sok poros paksaméta!... A fenének gyűjtögetni itt rakásra!.. Bosszúságra, bánatra, mire!... Az ember úgyse viheti magával a másvilágra, az örökösök meg... Ki tudja, nem átkozzák-e el az írmagját is az ilyen nagy embereknek?.. Mert az már törvény, hogy a nagy emberek méltatlan utódaik vannak... Hogy mást ne mondjak, ott volt ez a Petőfi meg Rákóczi is... Na, és mi lett a fiaikból?.. Egy nagy semmi!... A gyerekek nem is érdemlik meg az apjukat, - azt mondom én!.. */Egy levél akad a kezébe. Nézi, kikémlél, feltépi a borítékot./* Ez tegnap jött, tán meg se látta még... Nézzük csak, mi van benne!... Mert kénytelen vagyok kivonni a forgalomból az illetlen, szidalmazó leveleket.. Minek annyi bánat a nyakunkra?.. Hohó! Mert mi is lenne itt, ha minden küldeményt eléadnám neki!.. Mennyi káromlás, mennyi gyalázatos fenyegetés jön ide nap mint nap.. És évtizedeken át!.. Vigyázni kell az idegeinkre, mert még az öngyilkosságba kergetnek bennünket ezek a papírok.. No, nézzük csak! */Olvassa/* Szép, gyöngyös betűk!.. Hű, de szépek!... Ez biztos, csúnya vénlány, mert nagyon ráérős az írása... A szép lányok nem érnek rá szépen írni... Nem hagyják őket nyugton a gavallérok, hát csak elkapkodják a*

leckét meg a stúdiomot... Na, azt mondja, hogy... */Olvassa a levelet/* „Én hön, szeretett tábornokom!“.. Namég!... Ki ez?.. Zeyk Sarolta!.. Még német is lehet az ebadta.. Azért Ceig.. */Elgondolkozva/* Ceig.. Ceig... A Szinnyeieknél volt ilyen lány... Valamelyik Szinnyeinek a macája... Szóval, az ő hön szeretett tábornoka vagyunk...

Nézzük tovább!.. Asszongya: „Mély emléket hagyott, bennem első találkozásunk a Siemensbergen.“ Persze, valami társaságban!.. Vagy kettesben?.. */Kajánul./* Nem tán kettesben a bokrok között?.. */Tovább olvas./* „Soha nem fogom elfelejteni a sziporkázóan szellemes cinizmusát, amellyel akkor elbűvölt.“ */Hüha!...* Elbűvölt! Nyolcvanévesen!.. Nem mondom!.. */Tovább olvas./* „Egy eleven tábornokkal, egy volt... Hadvezérrel.. Egy áruólával találkozni!.. Egy szabadsághósszal, akit áruólónak tart az egész világ!... Pedig ez az áruóló olyan kedves, olyan aranyos, olyan intelligens.“ Micsoda egy csitri-rajongás!.. Pedig nem lehet már fiatal a lelkem; meg-megremegnek az ujjai.. */Lopva kikémlél az ablakon./* Asszongya még, hogy.. Na tessék!.. „Alig várom az újbóli találkozást.. A mielőbbi viszontlátásra.. Auf wiedersehn!.. Szeretettel üdvözli Zeyk Sarolta, honleány.“ ..Még hogy honleány!.. Hun leány!.. Hun leány.. ez már?.. Hun leány, meg hun nem leány... Hallottak már ilyen!.. */Közeledő lépések zaja az ablak alatt./* Ez még elmegy.. Ez nem keseríti meg.. Tegyük csak vissza mert a fejünk vešszik!... Majd azt mondom, hogy így

jött - cenzúrázva.. Van benne gyakorlatunk...
*/Az asztalon hagyja a levelet, tovább porol-
gatja a könyveket./*

Görgey */jön, fehér vászonöltönyben, kék vászonkö-
tényben és széles karimájú szalmakalapban. A
kaszát és a fenőkő tokját felakasztja a fali-
szőnyeg mellé, a falra./ Na, elkészültél már?*

János Hát.. Tettem a dolgom, amint illetik.. Nekiülhet
már, turkálódni megint - a multban...

Görgey Ránéztem ezekre a kőművesekre... */Porolgatja
magát, a kötényt is felakasztja a kasza mellé./*

János Amint látom, nem csak ránéztünk..Be is
avatkoztunk a munkába..

Görgey */az asztalon hagyott sakktáblára néz, s
miközben kutatja, másról beszél/ Többet,
pihennek ezek, mint dolgoznak. Beálltam
nekik maltert keverni, hogy legalább előttem
ne lopják a napot... Aztán, hogy a szemük
előtt maradjak, lekasztam neked a sarjút..
Majd forgasd meg a napon...*

János Mondtam, hogy lekaszalom én.. Mire az a
nagy buzgóság?

Görgey */elmegy az asztaltól, az íróasztalon fekvő le-
vélre pillant, olvassa a borítékot, de a gondo-
latai a sakktáblán járnak/ Mert én szeretek
kaszálni... A krizantémokat meg majd takard
be, nehogy a hajnali fagy megkapja őket..
Halottak napjára jó áruk lesz a piacon...
/Visszamegy a sakktáblához, gyanakodva ku-
tatja./*

János */észreveszi a gyanút, hamiskásan mulat rajta/
Már előkészítettem a papírokat neki.. Mintha
nem tudnám én azt!. Ne akarjunk már
parasztabb lenni énnám.. A Ricsi majd ellát-*

ja a gondját neki...

Görgey Egyszóval, léptél végre... Látod, én egy fél
napot ledolgozok, míg te egyet lépsz...

János Már reggel megléptem, ahogy dolgozni men-
tünk.. Még a früstök alatt eszembe jutott...

Görgey Csakhogy, te csaltál, hékás!.. A lovad nem itt
volt - az F3-ason!

János */évődve/ Nehogy már no!*

Görgey Velem ne vitatkozz! Jól tudom, a lovad ott
volt, és nem itt... A fejemben van az egész
tábla.

János Jól van, no! */Visszaállítja a bábukat./* Csak
próbára akartam tenni az emlékezetjít.

Görgey Nem az emlékezetjít, hanem az emlékezetét.

János Jól adja! Én az anyatejjel szívtam magamba a
magyart.. */Némi éllel/* Nem a németet, mint
egyesek..

Görgey Az lehet, hogy te szívtad, de nem tanultad. S
ahogy kaptad, úgy is hagytad.. Kecskébak!
Igy meg aztán matt.

János Tudtam én!.. Azt hiszi, nem tudtam?..Azért
csináltam.. .

Görgey Nem szeretem, ha megcsalnak...*/Visszatér a
levélhez. Vizsgálgatja/*

János Azt nem szeretjük, ha bennünket..De ha mi?...
/közbevág/ Ez fel van bontva!

Görgey Fel hát... Igy érkezett...

János Még mindig?.. És ki ez a Zeig Sarolta?
Hát tudom én?... .A Szinnyei báró felesége
valami Zeig.. Annak lehet, valakije.. Huga,
nővére - vagy lánya?.. Ki tudja? */kimegy/
/olvassa a levelet, közben jólesően kuncog./
/bejön, nyakába akasztott fatálcával. Azon kis
teáskanna, dohányzacskó, cigarettatöltő,*

Görgey *meg könyv/ /felélénkülve/* Tea?.. Az jó lesz!.. */Elveszi a tálcát, számbaveszi a tárgyakat./* Bekészítettél mindent?.. Dohány, cigarettatöltő, tea, meg a Toldi... A tea?

János Nemrég főztem.

Görgey Sóztad?

János Noná, majd cukroztam.. Ugy szeressük, nem?

Görgey Szeretjük, te!.. Szeretjük!.. Te, ősmagyar! Indiai? */Beszagol a teáscsészébe./*

János Még a Duke ezredeséből.. Mintha nem tudná - a tábornok úr!...

Görgey */gúnyosan elmosolyodik, a levélen is, melyet a papirkosárba dob/* Tábornok!.. Tábor nélkül! */Teát tölt, aztán az asztalhoz ülve dohányt tölt, cigarettát sodor és komótosan rágyújt/* A dohány?

János Még az is... Minek más ha az még kitart? Ellátják a kegyelmes urat a külföldi barátai mindennel.. Mégis szűköl itt nekem!

Görgey */ironiával/* Kegyelmes úr!.. Kegyelem nélkül...

János Hiszen kegyeletben él már.. Megvan tán húsz esztendeje is... Hatvanhétben... Jól tudom? Persze, hogy hatvanhétben..A kiegyezéstől. Nem?

Görgey Azt jól... Az ellenség, lám, már megkegyelmezett, de a haza nem...

János Haza!.. Hát haza az a pár süvölvény, aki évente, így október hatodika táján elhőzöng itt az ablak alatt?.. A taknyos nemzedék?

Görgey Hagyd el!.. Még szórakozom is rajta... Ezeken mérem le az ifjúság hazafiságát.. Eleinte bosszantott, nem mondom, de most már elszórakoztat. Negyvennyolcban, minálunk a

hazafiaság - az csata volt. Életádozat. De most már csak műkedvelő előadás. Lázadozás felelősség nélkül..*/Kinéz az ablakon, aztán leül az íróasztalhoz/* De mit is akartam?.. Az ám!.. Majd elfelejtettem.. Ahogy ott kaszálok a kertet, látom ám, hogy egy ficsúr lopakodik át a palánkon.Épp a közelemben huppant a földre..Nem szóltam, mondom, megvárom, mit akar. Mikor meglát, csak úgy szőrmentén rám szól, mint a cselédre, ki a gazdáját keresi; azt mondja -de olyan hős akarással, mintha a sárkánnyal akarna megmérkőzni, hogy merre találja itt Görgey Artúrt. Mondom neki, hogy én vagyok Görgey Artúr. Erre a fiú úgy megijedt - tőlem-e vagy a helyzettől, melyre nem volt felkészülve ki tudja -, csak vetette magát át a palánkon, hogy a túloldalon hallottam a nyekkenését... Látod-e, Péntek János, már félnek is tőlem, nem csak ijesztgetnek... Mert minek kell úgy megjátszani az úrnak a parasztot?..Annak itt vagyok én.

János

Görgey El ne vedd már tőlem a munka örömét, vén kecskebak! Megszoktam még Klágenfurtban. Ott magam csináltam a bútorokat is. */Felnevet./* Tisztára, mint Rákóczi Rodostóban. Szakasztott! */Visszaréved/* Az ám, Péntek! Akár Robinson is lehetnék veled, úgy összenőttünk mi egymással! És Visegrád a mi Fernandez-szigetünk. Vagy miként Toldi Benccével a Toldi estéjében, úgy vagy nekem János, öreg csicskásom...

János Az a!.. Csakhogy azt tán nem dongták így körül a fehérnépek...

Görgey Hagyd el, fiam!.. Csiklandják a hiúságomat.

Ezek a levelek virágok az én síromon, ahová élve vagyok eltemetve. Legalabb ennyi örömöm legyen... A szerelem, a szerelem! Ez volt egyetlen vígaszom a száműzetésben is. De sosem kerestem, mindig csak elfogadtam a szerelmet. Hát már az is bűn, hogy hagyom, hadd boldoguljanak velem?

János Micsoda céda beszéd!.. A szajhák beszélnek így. Vannak a kegyelmes úrnak barátai, férfiak elegen, mit kell a fiatal teremtések megrontani? Ott az Arany, a Gyulai, a Lévy meg a Kozma urak..Meg a sok veterán, mint magam is. */Miközben porolgat, a falon függő tiszti kalapot veszi kezébe./* Itt van ne, ez az ócska csákó is.Hogy ki nem dobja már!.. Csak porfogó itt a falon, ne!

Görgey */kiragadja János kezéből a kalapot, elsimogatja/* Meg ne bomolj már, te! Ez a kalap nekem az ácsi csata, a hadsereg, meg az a.. */Elérzékenyül./* Meg az a huszár, aki mikor kilőtték alólam a lovat, s körültem mindenki hanyatthomlok menekült...

János Tudom! Kartácstűzzel tartotta vissza a menekülőket.. Hányszor idézi még!

Görgey */folytatja/* Csak egy huszár volt, aki megismerte tábornoki uniformisomat, odaugratott hozzám, és felajánlotta a lovát nekem...

János */szemérmesen morgolódva/..* No, már megint kezdi!...

Görgey S amikor gránátszilánk csapódott a fejembe, akkor ez a közhuszár kapott ölbe, és sietett velem menedéket keresni, ahol az ingéből kötött turbánt a fejemre, míg orvos nem ért oda, és kezelésbe nem vett!.. Hát ez a lyukas

kalap nekem az a közhuszár, az én Péntekem, aki megmentette az életem.

János */elhárítóan/* Ugyan, ki nem?..Hiszen felette sem volt!.. Aztán meg olyan katonát... Már két nap múlva lóra ült..És úgy mesélték, hogy meghagyta, hogy ha meg találna halni, kötözék a lovára, és úgy hordják végig a táboron, nehogy miatta szétszéledjen a sereg.

Görgey */öngúnnnyal felnevet/* Mint a szultán Szigetvárnál.. Csakhogy én nem haltam meg!

János Még most is hallom a hurrát, ahogy Világosnál végiment a sereg előtt, hogy „Éljen Görgey!.. Hurrá!.. Hurrá!“

Görgey */a csákót visszateszi a helyére/* A kalap pedig a helyén marad.. Örök mementó gyanánt.

János Hászén,ha éppen úgy akarja... Mert az emlék az szent dolog - szerintem is...

Görgey A történelmi emlékeimmel én már elszámoltam. Öcsémmel megírtuk az áruló Görgey mentségét. Holmi ujdondász cikkekre, pecsovics hiedelmekre, ágáló vádaskodásokra meg nem reagálok.. Hanem azért egy bírósági tárgyalásra, látod, arra elmennék...Ott megvédeném magm... Ott megmutatnám Görgey igazát! */Lemondóan legyint/* De ki hallgat meg egy árulót? A népnek, a tömegnek nincs arca.. A néppel nem lehet duellálni. Annyi igaz: Világosnál meghalt a tábornok, s ma már csak a haza árulója él. Él?!... Vegetál a sír-gödör szélén. Én azóta a haza árulója, Világosnak bűnbakja vagyok, mint Absolon volt Munkácsnak, Károlyi Sándor Majténynek, és az a szerencsétlen postagalamb Szigetvárnak. Mert bűnbaknak lennie kell! S

ha nincs,ki kell találni, mint tette a költő a Szigeti veszedelem-ben azzal a szegény galambbal, aki hagyta magát a török sólyom által elfogni. Mert ha -adta vón az Isten! - az a szegény galamb a segélykérő levéllel eljut a király táborába, akkor Zrínyi még tán ma is élne. A költő szerint!

János Csak ne kámpicsorodjék itt nekem!.. Nahát! Nem győzők eleget vidulni előtte, hogy megszabadítsam az önmarcangolásaitól!

Görgey */ledől a kanapéra/* Akivel nekem számadásom van még, fiam, az a családom. Nem is engem, a családomat ölték meg bennem évről évre, s engem a családomban, ha üldözik őket.

János Ne mondjon már ilyet!.. Mintha bizony nem is látnám-hallanám, hogy csimpaszkodik a tábornok úr az élet örömeibe!

Görgey */meg se hallja, folytatja a gondolatmenetét/* Megegyeztem a Kaszással,hogy addig nem visz el, amíg a családom előtt tisztába nem tettem magam...

János Tisztába,tisztába!.. A nagy emberek mind úgy haltak meg,hogy mások tették őket tisztába. Ebből lett oszt a történelem... Még hogy tisztába!.. Ha ezek a falak beszélni tudnának, vagy csak visszavárnék azokat a hangokat, amik itt fel-felröppennek néha!...

Görgey Milyen hangok már,te?

János Nono! Tudom,amit tudok!... A Réli naccsága sikongásait, a Lenke kisasszony sóhajtásait, s a Pöre kisasszony kacagásait.. Mert arról beszélek.

Görgey Ne irigyeld tőlem azt a kis életörömöt, azt a kis kárpótlást, amit az öcsém családja ad

nekem! Az én családom régen szétesett, mint az ereszről levert fecskefészek.

János Én az asszonnyal azért szegődtem a tábornok úrhoz,hogy könnyítsek a sorsán, nehogy valami istentelenségre vetemedjék.. Mert a magányos üldözött sok bolondságra képes...

Görgey Pedig azt kellett volna!.. Ahogy a Károlyi grófné is írta levelében; felakasztani magam. Hogy lett volna legalább Visegrád az én Aradom. Ha megtehettem volna, én lettem volna a 14. vértanú.. És tán szobrom is állna a budai Várban.. De így, hogy túléltem lassan a második generációt is, meg hogy kegydíjat is ad már a kiegyezett kormány, hát ezt nem tudják megbocsátani. Engem a császár csak száműzött, de a haza elátkozott! Klágenfurt kegyelmesebb volt hozzám, mint ez a Visegrád harminc éve...

János No, csak munkálkodjon a méltóságos úr, magam lemegyek az asszonyhoz, utánanézek az ebédnek. Mákos bubát főz melasszal. Ezt rendelte, nem?

Görgey Menj csak! */Lefekszik, olvasni kezdi a Toldit. Kisvártatva elréved./* Vén Bence!.. Nem tudom én, nem rólam mintázta-e öreg barátom azt a Toldit.. Az öreget már, az estvélit - azt bizonyosan... Meg Gyulai a Romhányi-ját... Így vagyok én már: könyvekbe merevített modell - a kifinomult lelkek épülésére... */Kint most növekvő, erősödő tömegzaj, hangos kiáltások hallatszanak: „Itt lakik Görgey!... A bűdös áruló!“... „Fuj, Görgey!“ „Halál az árulóra!..“ „Halál! Halál! Halál!“... Kövek pufognak, az egyik bezúzza*

az ablakot, nagyot koppan a szoba padlózatán, aztán egy másik ugyanúgy./
 /hangja kívülről, ércesen szavalva/
 „Görgeinek híják a silány gazembert,
 Ki e hazát eladta cudarul,
 Kergesse őt az istenek haragja
 A síron innen és a síron túl...”
 /a Diákkal mondja-darálja egykedvű, szenvtelen hangon, miután kikémlelt az ablakon/
 „Hervadjon a fű, ahol megpihenne,
 Akadjon fel, midőn a fára néz,
 Enyhet ne adjon éhe, szomszédja ellen
 A föld, s ne nyújtson soha emberkéz...”
 /Felveszi a köveket, az asztalra rakja. Lefekszik./ Nem is rossz vers ez!.. Szegény Vörösmarty! Látod, te is belebolondultál a politikába! Maradtál volna a verseidnél!.. A Szép Ilonkánál, a Szegény asszony könyvénél.. Tán még ma is élnél...
 /közben tovább szavalta a verset, s miután Görgey elhallgatott, az ő hangja a tömegzajban is felerősödik/
 „Kergesse őt, a balszerencse, mint
 Szilaj kutyák a felriadt vadat.
 Éljen nyomorból, kínból mindhalálig,
 S ha elhal, verje meg a kárhozat...”
 /hangzavarban/ „Verje meg a kárhozat”
 /apátiában/ Hát nem vert eléggé?.. Miska apó?.. Hallod odaát?.. Nem volt még elég?
 /Odakint megújul a kárhozat: a tömeg kórusban skandálja: „Vesszen Görgey!.. Halál az árulóra!.. Golyót neki!.. Lámpavasra Görgeyt!”/
 /rémülten hátrál befelé/ No,de ilyet?! És a

Diák

Görgey

Diák

Tömeg
Görgey

János

142

tábornok úr csak itt fekszik? Mint aki nem hall semmit az egészről? Emlékszem, Tordán is, az állomáson.. Körülte a ráacsargó tömeg, ő meg, mint aki nem hall semmit, feküdt és aludt a padon...
 Azért a zsebemben ott volt a revolver.. Minden eshetőségre készen.
 Az igaz. Az ott volt...
 /a tömeggel skandálja/ Vesszen Görgey!... Halál az árulóra!.. Éljen Kossuth!.. /Jánoshoz/ Figyeled?.. Nem megmondtam: Isten és Lucifer.. Jézus és Júdás.. A Jó és a Gonosz... Kossuth és Görgey... Pedig nem is voltunk ellenségek.. Kápolna után, Füreden még össze is ölelkeztünk...
 /az ablaknál/ Taknyos süvölvények!... /Leakasztja a falról a puskát indulna/ De majd én móresre tanítom őket!.. Az anyátok ne sirasson meg!... Ez most még vadabb, mint a tavalyi volt... Pedig akkor temették Kossuthot.. De az még...
 /felkel/ Csaholó vadak közt ne ijedezz.. Erre tanított engem az apám...S én nem félek.
 Miként Dávid az oroszlánok között...
 Így volt ez negyvennyolcban is. Hiába, az ifjúság az úr a hazában. /megállítja Jánost/ Eszedbe ne jusson!.. Nem tudod, hogy október 6 az nemzeti gyásznap.. De nem a bosszú ünnepe.
 Mindig mondtam, hogy menjünk innen.. Ebből az átokvárosból...
 Futamodjak?.. Én nem vagyok kormányzó, hogy asszonybőrben fussak külföldi segítségért... És hová mennék?... Tordán,

Görgey

János

Görgey

János

Görgey

János

Görgey

János

Görgey

143

Vásárhelyen, Kolozsváron és mindenütt - nem ilyen ünneplésben részesítettek? Klágenfurtban menekült voltam, de biztosított. A német félt tőlem, de védelmezett is... */Nevetve/* Nehogy eszembe jusson Garibaldihoz szökni... De itt meztelen vagyok a támadásokkal szemben, mint a házatlan csiga.. Meg kellett hát szoknom, hozzá kellett edződnöm az ilyen sérelmekhez...

János */összeszedi a köveket/* Akkor ezekkel most mi legyen?

Görgey Mintha nem tudnád!.. Szalagot rá, írd rá az évet, és tedd a többi közé.. Hogy mutasson a kommodon a láncolat...

János Van itt már szép sor... Harminc talán?

Görgey */a köveket nézegetve/* Virág helyett kő... Mint a zsidó temetőben... Ez nem hervad, nem kopik, nem porlad el.. Halhatatlan emlék.

János De csak nekünk... Az unokák már kapózni, vagy dobálozni fognak vele... */Az ablaknál./* Úgy hallom elcsitultak már... Tán széledeznék is...

Görgey Megunták volna?.. Ilyen hamar?.. */leül a kanapéra/* Lám, szalmaláng a gyűlöletük is... Mint a szeretet... Magyar virtus!...

János */magáll Görgey felett/* Nem tetszik nekem ez a keserű jókedv.. Vihar előtti napsütés... Fű alatti délibáb... Eztán mindig vihar szok jönni...

Görgey Szokott jönni,te! Nem szok, hanem szokott!

János Jól adja!.. Német léttire!.. No,feküdjön csak kegyelmes úr !

Görgey */felugrik/* Mit dirigálsz te nekem?.. Majd lefekszem ha jónak látom.. Nézze meg az

ember!.. Jó, hogy nem a csicskás parancsol a gazdájának!

János Jól van, jól, csak úgy mondtam.. Akkor én megyek... Majd csilingeljen az úr, ha szüksége lenne rám... */Az asztalra odakészíti a nyeles csengőt./*

Görgey */magában//Felállítja a sakktábla bábúit, egy ideig magával sakkozik./* Na,lépjél, János!... */Átül a tábla másik oldalára, és lép egyet./* Most a tábornok úr... */Átül, lépne, de elálmosodik./* A vén kecskebak! Hogy ismeri már a gazdáját!... Tudja, hogy most ledőlök egy kicsit.. De csak egy rövid tyúkálomra... Egy kis elmélkedésre... Na,nézd csak!.. Egy kis koncentráció, és elfárad az agy...És jönnek a kísértetek... */Ledől a kerevetre. Kisvártatva robajjal feltáru az ajtó, és véres fejjel bukik be rajta Kornél, s mögötte az anyja, Etelka./*

Kornél */Negyven év körüli, szakállas, sovány, beteges külsejű férfi, mögötte Etelka, sovány, törékeny asszony, hetvenéves. Zsebkendőjével törölgeti fia véres homlokát. A következő jelenetek Görgey lelkiismeretének látomásai, melyekben a tábornok is részt vesz./*

Kornél */paranoiás alkat, erőtlenség, pityergőn/* Látod, Etus?.. Látod?.. Ez is őmiatta! És most is engem!... Csak engem!.. Mért mindig engem?.. Mért nem őt?.. Engem mindenki csak utál, gyűlöl meg ver... Mért nem őt verik?.. Ő az áruló, nem én!

Etelka */az asztalon lévő kancsóból vizet önt a keszkenőjére, azzal törölgeti Kornél homlokából a vért/* Látod,látod!... Mindig mondtam, hogy március tizenötödikén meg október

Kornél hatodikán ne menj az utcára!...
/leül az asztalnál egy székre, nyögve, jajgatva túri anyja pátyolgatásait/ Meg agusztusban, meg mindig!... Mindig csak engem!... Még most is.. Pedig nem vagyok már gyerek!.. Rimaszombatban is... Emlékszem a líceumban...

Etelka Tudom, chérie, tudom... Emlékszem!...
 Kornél Ugye?.. Ugye, hogy?.. Az igazgatónak kellett a pincébe rejtenie előlük... Meglincseltek volna!... Mert mindig csak engem.. Az osztályban se hagytak békén.. Mindig bök-döstek meg grimaszoltak... Görhőnek meg Görénynek csúfoltak... */Undorral utánozva/* Görény!.. De bűdös vagy, Görény! Verjük agyon a Görényt!.. */Sírva/* Sose tudtam megmaradni köztük...

Etelka De én átvittelek Löcsére.. Ott azért, látod, maturálhattál...

Kornél De ott is bántottak!.. Késmárkon is meg Pesten is.. A jogon!... Ott még párbajoztam is... */Hetvenkedve hangot vált./* Le is vágtam a medikus fülét!... Megmutattam neki, hogy katonagyerek vagyok! Nem is bántott többet!.. De mindig uszított ellenem... A kártyában, a billiárdban.. Összebeszéltek ellenem!... Csaltak, megloptak mindig!... De ő arra se volt hajlandó!.. Megtagadta a fiát!.. A saját kölykit!.. Nem adott pénzt, hogy kifizethessem a kártyaadósságaimat... Aztán az utcán kaptak el, és véresre vertek... Mindig volt valami plezúr rajtam... Istenem, Etus!..Mért vagyok én ilyen szerencsétlen?
 Etelka Akárhogy is, kisfiam, azért mégis abszolvál-

Kornél hattál... Nem vagy már akárki... Doktor Görgey Kornél nem akárki... Egy excellence, egy tábornok fia!...
/eddig hol ültében, hol felállva-felugrálva lóbálta magát egy szenzitív vonatkoztatásos paranoiás módján: hol magábasüllyedten, hol meg szónokias pózban kitörve reagált a halott, illetve képzelt hangokra. Most is, magából kitörve hadonászik/ Én nem vagyok!... Nem Görgey!..Fene Görgey!... Én Cornelius de Auboiss vagyok!.. Én az anyám után vagyok!.. Francia vagyok!.. Az én nagybátyám egy maitre de réguette, és Eduard de Boinvillers a neve!.. Francia vagyok!.. Egy francia!..Nem magyar! Az anyám fia!.. Nem Görgey vagyok!.. Görgey egy áruló spion!.. Halál Görgeyre!.. Lámpavasra vele!.. */Egy tüntető harsányságával, mintha zászlót vinne, körülvonul a szobában, aztán minden átmenet nélkül egy székre rogy, és hörögni kezd./*
 Etelka */egy másik székre ül, ölébe vonja Kornél fejét, és nyugtatgatja./* Nono, kicsi fiacskája anyukának!.. Nyugodj csak meg!.. Aludj szépen!.. Dörmirez!
 Görgey */eddig a kanapéről csendben figyelte a jelenetet, most előlép/* Elaludt végre?.. Gyere, fektessük a kerevetre... */Kornélt átvezetik, lefektetik a Görgey helyére./* Így ni!..
 Etelka A roham után mindig alszik... Szegénykém! */Görgeyhez/* És te mindezt hallottad, mon chéri?..C'est terrible!
 Görgey Hagyd csak, Etelkám, elviselem... Meg is szoktam már...
 Etelka Mániá paranoia... Azt mondják az orvosok...

Görgey Miattam ez is... Ez is az én bűnöm!... Szegény, szegény lelkem!.. /Magához vonja Etelkát./ Mennyit kellett vele kiállnod Rimaszombatban, Lőcsén, Késmárkon és Pesten...

Etelka Il n'y a rien!.. Semmi az a te kálváriadhoz képest!.. Csak te!.. Csak neked legyen erőd elviselni... Én bírom! Hiszen az anyja vagyok.. Néha olyan kedves a lelkem!... Olyan hálás és gyöngéd, ha megtörik... Ha felébred, meglásd, egészen más lesz...

Görgey Bárcsak együtt lehetnénk megint, mint Viktringben.. Berta is meg ti is...

Etelka Voltunk már.. De téged zavart a fiunk...

Görgey Mert nem bírom elviselni a maflását.. Meg a léhaságait.. Nem győztem fizetni az adósságait... Elkényeztetted, agyonpátyolod ezt a fiút...

Etelka Látod, azért jobb nekünk külön. Neked is megvan a magadé, nekünk is meg a magunk baja. Én nem idomítottam, a természetükben hagytam a gyerekeimet. Bertát is...

Görgey No, órá se lehetsz büszke!

Etelka Ne bántsd őket!.. A gyermekeink. S a szülői szeretet nincs feltételekhez kötve. Az mint a napsugár, egyaránt melegít mindenkinek..

Görgey Ahogy vica versa is érvényes - lenne. A gyermek se mérlegelhetné a szülője tiszteletét... De nem ezt teszik!.. A fiad is... Lassan negyvenéves, de még nincs rendes állása. Kiiskoláztuk, jogász lett - ismétlésekkel! - , de még csak díjtalan díjnok egy protekciós főispánnál.. Jövedelme nincs, de a kártyaadósságait nem győztem törleszteni...

Etelka Senki sem próféta... Nul n'est prophéte en son pays...

Görgey Az én hazámban!... A kormányzat már rehabilitált, de a hazának még mindig árulója vagyok...

Etelka Áldozata, cheri, áldozata!.. Ahogy a családod is...

Görgey Igazad lehet... Mért is nem maradtunk mi együtt, Etelkám!

Etelka /terhes sóhajjal/ Mert csak megrontanánk az emlékeinket. Az élet csak megrontja az emlékeket. A képek nézve, az írás olvasva jó... Élni vele, még inkább benne - eszméletvesztés...

Görgey Persze, nem tudod megbocsátani a klagenfurti asszonyt...

Etelka Meg Rélit, meg a többiekét!.. Hagyjuk a tényeket, Artúr!.. Az én pedagógusi skrupulusaim nem tudnak megbékélni a te nagyvonalú erkölcsseiddel... Te hadvezér vagy, uralomhoz, parancshoz és engedelmességhez szoktál, engem a nevelés türelme -de nem alázata!- megtart önállóságomban.. Nekem így jobb. Lőcse már jó hozzám: zongorát meg nyelveket tanítok -még ha betegen is!-, és lassan megbocsátják nekem azt is, hogy Görgey vagyok... /A kép eltűnik Etelkával és Kornéllal együtt./

Görgey /már egyedül, az asztalnál/ Nem volt még Görgey, aki megtagadta a nevét... Főispánok és generálisok éltek a hazáért, de egy se volt, akinek nevét szégyellték volna az utódai!.. Csak én, csak az én gyermekeim tagadják le az ősi nevet...

Berta */negyven év körüli nagyvilági nő, utiruhában, csomagokkal áll a bejárati ajtóban. Felháborodva./* Jaj, Apu, minek kellett neked a nyakadba venni ezeket is?

Görgey */felindultan/* Ezeket?... Az anyádról és az öcsédről beszélsz!

Berta */lehúzogatja a kesztyűjét, idegesen járkal a szobádban./* Egy depressziós meg egy elmebeteg... Hát kellett ez nekünk?

Görgey */A kommodon sorakozó köveket nézi./* Mi az, hogy nekünk? Neked lehet, hogy nem tetszik, de én össze akarom hozni a családot, hogy úgy éljünk, mint régen, Viktringben.

Berta */Választ sem várva/* Hogy Viktringben? Jól mondod!.. Tán akkor boldogok voltunk?.. Úgy hiszed?

Görgey Legalább is együtt voltunk.. Nem háromfelé...
Berta A száműzött áruló családja..Nahiszen! Sagt schon!... A líceumban egyedül ültem a padban, mert senki sem akart mellém ülni... Mint aki leprás, úgy éltem ott az éveimet... Ha nem tudtad volna, a konyhapénzből lopkodtam hogy cukorkát vehessek az osztály főkolompósának, hogy egyáltalán szóba álljanak velem.

Görgey Szereztél volna érdemeket a tanulásban. A jó tanulóknak mindenütt megvan a presztizse.

Berta Na, az kellett volna nekem, hogy eminens legyek!.. Még csak az!.. Áruló apának stréber lánya!.. Szép is meg okos is!.. Lányok közt nincs ellenszenvesebb, a legszebbnél, s ha még okos is na az aztán olyan, mint a főtt hagyma megcukrozva.. Brr!.. De hogy én, az osztály szépe adtam a vagányt, minden

Görgey csínynek az ötletgazdája voltam, így aztán tábor nőtt körém, és jól befűtöttem a Steinmann Ilsének... Ő volt a főkolompos. Egyszer még hajba is kaptunk, és nem hagytam magam.. Ahogy te tanítottad, meg tudtam védeni magam.

Görgey Én meg győzködhettem az igazgatónőt, hogy ne csapja ki egy száműzött katona leányát.. Hogy az anyja rákos, az apja meg kedélybeteg... Te senkivel se fértél össze... Bohusékkal se.. Miért kellett odahagynod az uradat is?.. Bohus Laci a legjobb férj volt a világon... Az apja, anyja a leghúségesebb pártfogóm volt Arad megyében. Világosan az ő kastélyuk volt a főhadiszállásom. Makulátlanul tiszta magyar család. Az apósod főispán, az anyósod meg a leglelkesebb nagyasszony volt az országban...

Berta */dühhel/* A drágalátos Bohus család!.. Na, az aztán!.. Úgy éltem ott, mint egy kalitkába zárt mátyásmadár!.. Azt kellett tennem, azt kellett mondanom, amit ők diktáltak.*/Gúnyyal/* „A Bohusoknál ez így szokás, a mi körünkben ez így illendő.“ És más módi tilos, csak ami nekik tetszik. Reszkettem már a magam kívánságát, mert félnem kellett a rosszallásuktól. Hogy kíséző nélkül kilovagoljak, vagy fogadónapon kívül fagadjak valakit... Férfiakat!... Hallottam róla...

Görgey Na és?.. Mi van abban?.. A barátaimat!

Berta Túl sok barátod volt neked a férjed mellett...

Görgey Tehetek én róla, hogy mindenütt szeretnek?

Berta Pesten is kapós voltam én, Laci is úgy ismert meg, a drágalátos. */Felháborodva/* Az én

uram mukkanni sem mert értem az anyja ellen. Elszámoltattak a legkisebb vásárlással is... A Lacika! Az ágyba is csak akkor merészkedett mellém, ha az anyja megengedte neki.. Elegem volt belőlük!.. Én Görgey vagyok, szepesi főispánok meg kuruc generálisok véréből, és nem szeretem, ha kötőféken tartanak...

Görgey
Berta

Neked nem tetszett nálam, Lunkán se..
/dühödten/ Az ócska, istenhátamögötti, erdélyi bányászfaluban!.. Ahol se posta, se vasút, semmi.. Csak a bányászaid meg a favágóid ocsmány, kéjsóvár ácsingózása a báróné méltósága után.. Mondtam, hogy korbáccsal tanítsd őket móresre, de te féltél tőlük.. Egy Görgey Artúrt, akinek seregek rettegték a parancsait, egy csetres kubikus, vagy kicsoda hátulról akart agyonütni, s ő, ahelyett, hogy lelőtte volna, mint egy kutyát, csak megfogja kezében a csákányt, és mint egy Krisztus, annyit mondtál neki, hogy */gúnnyal/* „Megbocsátom, mert nem tudja, mit cselekszik.“... Nagy dolog! Jó, hogy nem kérted meg, hogy fejezze be rajtad, ha már elkezdte... Hogy a tábornok úr ilyen pipogya legyen!..

Görgey

/nekiront/ Hogy jössz te ahhoz, hogy engem?.. Az apádat!... Akihez mindig hazamenekülsz, mert senki sincs, aki megtűrjön maga mellett. Most is - kíváncsi vagyok, mi hozott haza... Nem szoktál. te... Csak akkor hazajönni, ha rám szorulsz. Ha pénz kell. */Kényesen, nyafogón./* „Apu, adj pénzt mert különben öngyilkos leszek!“ Most ugyan milyen számládat kell kifizetnem?

Berta

Hát ha éppen... De erről majd később!.. Ha nyugodtabb leszel...

Görgey

Én melletted soha nem leszek nyugodt... Elrontott, elkényesztetett téged az anyád, nagy kár, hogy ráhagytam a nevelésteket.. Én megtanítottalak volna kesztyűbe dudálni, ne félj!.. Engem az apám viharos időben vitt ki lovagolni, és ott dicsérte nekem a villámlás szépségeit, csak hogy hozzászokjam a veszélyhez, nem úgy, mint az öcsikédet, akit szopós suhancok lincselnek meg felnőtt korában is!...

Berta

Nekem beszélsz?.. Nekem, akit épp azért szapultsz, mert, nem hagytam magam?..

Görgey

/meg se hallja/ És micsoda életem volt nekem kadett-koromban! Engem nem láttak el minden jóval, nem fürdettek tejbe-vajba, mint téged a Bohusék meg még Klágenfurtban is a Móróék.. Jut eszembe! Mit kerestél te Klágenfurtban, miután Lunkáról elszöktél tőlem?

Berta

Elegem volt az erdélyi nyomorodból. Világosra nem mehettem, mert onnét kivertek a Bohusok, Pesten meg, István bátyám pont akkor házasodott... Házasodott!.. Ment férjül a telhetetlen Auréliához, meg apául a négy gyerekéhez.. No, mi keresnivalóm lehetett Hungáriában? Mentem vissza Karintiába, ahol azt a bizonyos „boldog“ gyermekkoromat töltöttem. Megnéztem a viktringi házat...

Görgey

És magadba bolondítottad ezt a szegény Móró Poldit.. Az apád egyetemi évfolyamtársát!.. Aki az apád lehetne... Nagy dicsőség!.. Micsoda szegény!

Berta Noná!.. Kellett valami anyagi támasz, hogy kezdjek magammal valamit. Pénzem nem volt, tőled nem kaptam, hát azt dobtam be, amim volt. A szépség támasza a pénz.. Ha nem körítéd megfelelően, észre sem veszik, hogy szép vagy. Az öreg Poldi aztán pótolta nekem Világost meg Pestet. Bécsben házat tartott nekem, és nem sokat zavart. Ott ismertem meg az én grófomat, a Bubna Ferit. Ő lett a második vejed. Ellene már nem apelláltál..Fiatal is volt, mágnás is.. Tökéletes volt...

Görgey Volt?... Hát már elhagytad azt is?... Vagy volt eșsze és elzavart?

Berta */sértődötten/* Nem úgy beszélsz, mintha az apám volnál...

Görgey Mert én neked csak akkor vagyok az apád, ha segíteni kell... Mi lenne velem, Istenem, ha rád szorulnék!.. Szegény anyád is megtagadod, mert nem akarsz betegápoló lenni... Bezzeg!...

Berta */sírást erőltetve/* Apa, az uram meghalt.. Özvegy lettem. Azért vagyok itt.

Görgey Meghalt?... */Megindultan/* Ó szegényem! Akkor bocsáss meg.. Nem sejthettem, hiszen nem is gyászolod... És hogyan?... Hiszen akkor gazdag örökös lehetsz...

Berta Tönkrement.. A londoni cége befuccsolt. Minde ráment... Azért lett öngyilkos. Főbe lőtte magát...Minek gyászolnám? Nem voltunk egy hullámhosszon... Különben is; a fekete elriasztja a madarakat.. Hát ez van.

Görgey Ich bedauere!

Berta Ne sajnálj, segíts!... Végül is a lányod

vagyok. Nem?

Görgey És most hazajöttél Visegrádra...

Berta Én nem szeretem a szegénységet. Nekem nagyvilági körítés kell... Görgey már nem áruló, legalább is a felső körökben, és már nem rontja a renomét, ha bevallom, hogy a lánya vagyok...

Görgey Utolsó rima vagy!... Micsoda sorsom: a fiam a nevenőtől szenved,a lányom a nevemmel kurválkodik.. Totális szegény!

Berta Na, te csak hallgass!.. Tudok a zabi lányodról, és a sógornóddal folyó kapcsolatodról... Azért az se kutya!.. Gondoltam,hogy ezek után jobban megértesz engem is...

Görgey Az nem a te gondod!.. Anyád és a nagybátyád ügye velem.. Hogy jössz te ahhoz, hogy az apádat bíráld?..

Berta No, persze, a tábornok úr megfeddhetetlen! Ha szegény, csak a te szegyened. A családban marad - azt hiszed. De a te családod vagyok én is! A szegénybélyeg rajtam is ég, hacsak le nem tagadom, hogy Görgey vagyok.. Nem mondom, voltam már úgy néhányszor.. Vagy úgy gondoljátok, ti férfiak, hogy amit nektek szabad, az nem szabad egy nőnek? Én feminista vagyok és szüffrazsett.. Londonban eljár-tam közjük...És mint ilyen, jogot formálok ahhoz, hogy amit az apám és a férjem csinál, azt csinálhassam én is. Ami a férfinak nem vétek, az az asszonynak sem az. Honnét veszitek a jogot, ti, férfiak, hogy sorra-rendre kirúgtok a hámból, az asszonytól meg megköveteltek, hogy otthon cselédekkel bajlódjon, étrendet csináljon, gyereket neveljen -

2

vagy neveltessen! - és terített asztallal várja a csélcsap urát!..Hát én nem ehhez szoktam. Engem az anyám szabadon nevelt, Rousseau módján,és tisztelte a kívánságaimat...

Görgey Nocsak! Még becsülöd is.. Pedig egy levegőt se tudnál szívni vele... A depressziós, rákos anyáddal!...

Berta Más tisztelni, és más vele élni.. A tisztelet az nem jár áldozattal. Én nem leszek..Én nem akarok senki szolgája lenni...

Görgey */kiábrándultan/* De azt elvárod,hogy neked szolgáljanak...

Berta Noná!.. Elvégre arisztokrata vagyok,vagy mi a fene!.. */Miközben körüljárt a szobában, bohóckódva a fejére tette a huszárkalapot./*

Görgey */utánakap/* Azt tedd le! */Visszaakasztja./* Nem illik a fejedre!

Berta Jól van,no!.. */Észreveszi a köveket a kommodon./* Jé,ezek a kövek meg?..Felpántlikázva, évszámozvad!. Mi ez?.. Lapidárium? Már kavicsokkal játszol?... Kapózol vagy parittyába kell?... Már te is?

Görgey Mi az, hogy már te is?.. Mire gondolsz?

Berta Hát nagymama.. Meg Kornélka is...

Görgey Hogy megbolondultam?.. Arra célszól?.. Arra mersz gondolni, hogy az apád?.. */Már fortyog benne a düh./*

Berta Na-na!.. Csak nem akarsz nekem jönni?.. */Menekül az apja tekintetétől./* Uristen! Már ez is megőrült!...

Görgey */most már fenyegetően üldözi Bertát, s tehetetlenségében egy széket vág a földhöz./* Megőrültem!.. Mert te megőrjítesz!

Berta */a sarokba szorultán./* Ez de genere!... Mint az

anyja!.. Meg a bátyja, Ármin!...

Görgey */magából kikelve/* De genere?.. Én? Az apád? És az anyámat mered a feslett szádra venni?.. Te rima, te!.. Te világ cafkája!... A saját fészkedbe piszkolsz, mi?..És ide mersz jönni?.. Hazamenekülni?.. Ha már sehova,hát ide még hazatérhetsz?.. Hozzám aki de genere?.. Aki bolond?.. Akkor mért szorulsz rám?... Ne is lássalak többet! Eltakarodj!.. Hurcolkodj ki innen a cókókóddal... */Kidobálja Berta bőröndjeit./*

Berta Jézus Mária!... Ez tényleg megőrült!.. Az apám!

Görgey Nem vagyok!.. Nem vagyok az apád!.. Takarodj a nagyvilágba, ahonnét idehozott a balsors!.. Nem vagy!.. Nem vagy a lányom! Kitagadlak!.. Takarodj a házamból!... A családomból!.. Abból a de genere családból! */már eltűnően/* Bolond!.. Bolond generális!

Berta */kimerülten a kerevetre rogy/*

Görgey */jön jobbról/* Kegyelmes uram, az ebéd készen.. Az asszony küldött, hogy hívjam... */Megütődik Görgey láttán./* No,most meg mi lelte? A füle megint?.. Vagy a mája?..A szíve?... Megviselte ügye, mégis a tüntetés?.. De hát megszokhatta már.. Ugy láttam eddig, hogy fel se veszi... No,hadd segítsek!...

Görgey */felocsúdva/* A fene, füttyöncök!.. Kisebb gondom is nagyobb...De a szívem a dobhártyámon dobol... Szinte rázkódom bele, annyira...

János Rég nem szedi már az orvosságot.. Előkerítsem hát? */A kommodban kutat./*

Görgey Hagyd a szirupot!.. Erre az nem jó.. Bentebb van a hiba.. Mélyebben!

János Akkor meg a gyötrődés... Mondtam, ugye, hogy ne eméssze magát!.. Most meg kivel, ki mindenkivel őrlődött?

Görgey A gyerekeimmel...

János Mert mondtam, ugye, hogy egy gyerek se érdemi meg az apját!..Az ifjúság - gonosz nemzedék!..Mind csak szapulja a szüléjét. Míg kised a tejért, ha megnő a pénzért. Nem másért...Nekem ugyan nincsen, de nem is kívánom!..Az öcsémnek van egy fia meg egy lánya... Magatehetetlen öreg - mármint az öcsém -, de évek óta feléje se néz egyikőjük se... Azt se tudják, hogy él-e vagy hal- e az apjuk...A falu koldusa szegény, azon él, amit összekéreget magának, no meg, amit én küldök neki havonta.. Azt mondom én, szót se érdemel egy se!.. Meg hát,a Kornél úrfi,szegény...A Bertuska grófné meg..No,a háta mögött hallgass, a szemibe meg kuss!.. Azt mondom én!

Görgey /*magában őrlődve*/ Bolond generális... Azt mondta - nekem!.. Bolond generális!

János No,mondtam,úgye?.. Szót se érdemelnek! Míg adni tudsz, addig édes, ha nem meg mostoha.. Magának él mind, csak terhire a szülő...

Görgey Bolond, bolond!... Te, János, öreg cimbora! Előtted nyitott könyv az életem.. Nem tudok már neked újat mondani.. De erről még magának se beszéltem soha.. Ugy imádtam az anyámat, hogy soha róla rosszat még gondolni se találtam...

János /*leül Görgey mellé*/ Persze, hogy!.. Hiszen ki is maradt érte az iskolából, csak hogy ápolhassa, gondozhassa bajában.. Bezzeg a maga

Görgey gyerekei - a kegyelmes úrnak!
Tán öt ha voltam...Ötéves lehettem... Tél volt...És késő este.. Emlékszem, anyám, szegény...Tán mert sírtam?..vagy miért, magam se tudom már. Kivett az ágyból, és azonmód, vékony pendelyben kitett a hóra. Mély puha hó volt az udvaron, arra...

János A hóba?.. Istenem!

Görgey És kizárt..Tisztán hallottam a kulcs csikor-
dulását a zárban...Igen, kicsukott... Hogy miért?..Egy ötéves kölyköt!

János Még ilyet!.. Egy édes anya?.. Ilyen mosto-
haságot!

Görgey Én meg.. Mert apám kiseded koromtól
komiszra nevelt... De anyám is!.. Emlékszem,
a rómaiak,a Gracchusok anyja, Cordélia volt a
példaképe... Tán ő is?...Apám, ha féltém,
ijedeztem valamitől...

János Tudom,a villám...Mesélte már...

Görgey /*meg se hallja, tovább emlékezik*/ Emlék-
szem, a villámtól féltém leginkább.. Akkor az
apám... Éjnek éjjelén.. Nagy villámlások
dörgések közepette. Felöltözetett, és kilo-
vagolt velem... A viharos éjszakába... És
mutatta rajongva nekem a villámlást: „Nézd,
milyen szép! - mondta. - Az Isten ostora...
Mintha a Pista, a csordás lángostorral csap-
kodna.. Odanézz!“ - És egy másik, dörgedel-
mes villámra mutatott, amit aztán nagy recs-
csenés követett.. Bennem belém rekedt a
sírás, rettegés.. És már én is elkezdtem ujjon-
gani rajta, mert ha apám velem van, nincs
okom félni, aztán mondtam én is, hogy:
„Nézzé, apám, az még szebb!.. Félek, de nem

sírok... Egy kiskadett az nem sír, hanem szembeszáll... Gyere, te villám! Nem félek tőled!.. Jaj,de szép vagy!“ És már tapsoltam az újabb villámra.. És a dörgés, mely rákövetkezett, csak macskadorombolásnak, meg kutyaugatásnak tetszett... Ugy lovagoltunk aztán haza csurom vizesen kacagva, az éji viharban...

János Generális volt már akkor is.. Kis generális.. És a mamával?.. Az édesmamával? Hogy volt aztán?

Görgey Ja, a mama!.. Én meg, emlékszem, megmáskacsoltam magam... Ha kitett, hát kitett!.. Azért se kéredzkedtem be!.. Összeszorítottam magam, és dideregve, vacogva mondogattam magamban: „Azért se fázom!.. Nem is félek!.. Egy kiskadett nem fél!..“ És a remegésem is elmúlt, erővel megmerevítettem magam, gúzsba kuporodtam, s az erőlködéstől megmelegedtem... De hálistennek, nem sokáig tartott a tortúra, mert jött az apám, az arkangyalom és bevitt.. Felnyalábolt az ölébe, és bevitt. Ráparancsolt az anyámra, hogy forró fürdőbe tegyen... De nem szidta, nem korholta érte anyámat.. Hogy miért, tán most értem csak.. Ráhagyta, mert tudta, hogy hiába... Szegény anyám már sírva, zokogva fürdetett, és verte a fejét a dézsába, hogy mért is tett ilyet. Aztán egy hétig tartott az engesztelés...

János No,azért úgye!.. Megbánta szegény!
Görgey Mintha egy gonosz boszorkányt illetve, szidta, kárhoztatta azt az asszonyt, aki engem kitett a hóra... Mintha nem is ő tette volna!...

És már csak úgy beszélünk róla, ha szóba jött, hogy az a gonosz boszorka, aki engem kitett a hóra.. És mikor kimaradtam a líceumból, hogy őt ápoljam.. Mert a cselédre nem, akartuk hagyni... nehogy kihordja a rossz hírt.. Apánk Lőcsén állta a hivatalát.. Valami pénzügyér volt a megyén akkoriban.. Emlékszem, anyám mi mindent megtett öntudatlanul... Hajlongott órák hosszat előre-hátra.. Mint a szerencsétlen Kornélka tette.. Aztán ki-kitört néha.. Szavalt és énekelt.. Nagyon szép hangja volt, és Catullust meg Vergiliust szavalt, meg verte a klavicsembalót veszetten.. Én meg csak néztem, hagytam, hogy hadd töltse kedvét.. Sőt, vele énekeltem, és táncoltunk vadul... Most már tudom, hogy beteg volt az anyám, szegény.. Mint Kornélka meg Ármin öcsém is...

János Az ám!..Öreg korára hogy megháborodott az is!.. /A szájára üt./ Már engedelmet!.. Pedig milyen eszes volt szegény, hogy hatvanévesen kitanult ügyvédnek, mégis eszement lett a végén, hogy megölte magát. Szegény! Nyugodjon békében!

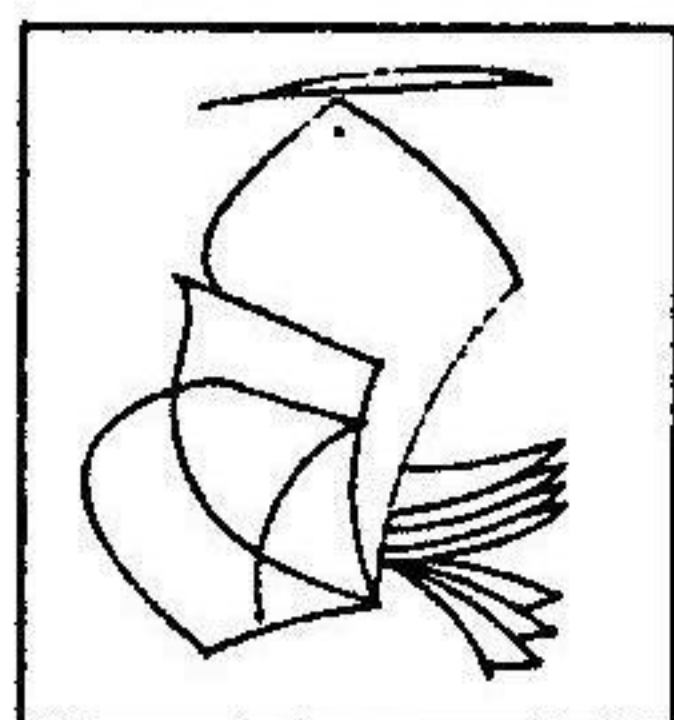
Görgey Most már bizonyos!... Anyám ágán.. A Percziánok. Mert a Görgey ágon egy sincs.. Senki! Senki! Hm.. „Bolond generális!“ /Lehanyatlik./

János /Hosszabb tanakodás után/ No,de az ebéd - tábornok úr! /haptákba vágja magát/ Tábornok úrnak jelentem, az ebéd előállott. Tessen parancsolni!
/Az ajtóhoz megy, kitárja azt, s feszes vigyázban várja Görgeyt./

Görgey

*/maga is némi hezitálás után katonásan kihúzza magát, s mintha most is a fronton lenne, minden gondot lerázva magáról, fogadja a tisztelgést./ Köszönöm, fiam! Utánam!
/Jobbra kivonul, János utána./*

Függöny!

II. felvonás

Szín Görgey szobája, mint az I. felvonásban. A szoba elülső, jobb sarkában álló kerevetet - melyen most Görgey alszik - háló-szuffita választja el a szoba többi részétől. A szobában hátul, a könyves fal előtt most Lenke dossziékat rendezget, iratokat válogat. Idő: ugyanaz nap, délután.

Aurélia

/termetes delnő, amazoni kiállással. Valaha csábítóan szép lehetett, most is az, de termete már elhízott. Egész lényén látszik a belső akaraterő, a nemesi rátartiság, az uralkodni vágyás igyekezete. Királynői alkat, ki még most is hódítani akar - s még tud is. Most bejön, balról, gyengéd méltatlankodással szól Lenkéhez./ Nagylányom, Lenkicém, miért menekülsz te előlem? Ha szólok hozzád, lesütöd a szemed, s nem mersz a szemembe nézni. Valamit... Mit vétettem én neked, hogy így tüntetsz ellenem?

Lenke

/szelid arcú, harminc év körüli vénlány, most még jobban az iratokba bújik./

Aurélia

/erőszakosabban./ Legalább nézz rám, ha az anyád szól hozzád!. .Hallod?

Lenke

/fájdalmas arccal anyjára emeli a szemét/ Tessék!

Aurélia

/visszariad/ Most meg... Mi ez a vádló tűz a szemedben? Csak gyűjtöd, szortírozod ezeket az újságlapokat, könyveket halomra. Belevakulaz az olvasásukba, és nem szólsz, nem

avatsz senkit a titkaidba. Milyen világban élsz te, ahová anyádnak nincs bejárhatása?.. /*Anyáskodva keblére vonja.*/ Valamikor, látod, hozzám bújtál az ágyba, s velem vitattad meg udvarlóid bolondságait. Én voltam istápolója első szerelmednek, vigasztalója csalódásaidnak. Együtt sirtunk, ha elhagyott egy lovagod, s együtt terveztük ki, hogy adjuk ki az útját a tolakodónak. Miért, hogy most kerülsz, s im egyszerre vádol tekinteted?

Lenke Tán épp, mert eddig az anyám voltál!.. És nem hittem volna, hogy a rablóm leszel...

Aurélia Rablód?.. Én?.. Te lány, az Isten szerelmére!.. Miben raboltalak én meg téged?

Lenke Nem hittem volna, hogy valaha épp az anyámmal kell versenyre kelnem...

Aurélia /*meghökkenve*/ Versenyre, vélem?.. Miben vetélkedhetnék én tevéled, lányom?..Aki fiatal vagy, szép, művelt és imádságos is, mint egy zárdaszűz?... Miben lehetnék én neked riválisod, aki kétszer kiadnám az ifjúkorodat?

Lenke Ha nem vetted észre, akkor szóra se érdemes.. Egy jó anya mindig megérzi azt!

Aurélia Egy jó!...Szerinted hát én rossz anyád vagyok?!...

Lenke Nem én mondtam...

Aurélia Ur-Isten, hát mondd, mit vétettem?

Lenke Á, hagyjuk, ha nem vagy képes felfogni! ...

Aurélia Ne hagyjuk csak!.. Most már követelem, hogy megbeszéljük!... Gyerünk, elő azzal az átkozott farbával, ne poshadjon a nyelved alatt!

Lenke Hát jó.. Ha nem szégyelled a szegény, szerencsétlen urad, az én jóra való mostohaapám mellett más férfira vetni azt a bájolgo szemedet...

Aurélia Hogy bájolgo?.. Én?.. Hogy nekem?.. Hogy te nekem?.. Pont te?.. Engem?...Nahát! Nem jutok szóhoz!

Lenke Pont én! Igen!.. Mert megcsalsz egy olyan embert, akinek a kisujjában több erkölcsi nagyság, több szentség van, mint a te egész életedben együttvéve!... Aki oltárnál esküdtél neki sírig tartó hűséget.. És ezt a szent embert, aki mint Szent János, feláldozta magát egy Krisztusért... S te mindkettőt lerántod a buja lelked mocskos mocsarába ...

Aurélia /*kiborulva*/ Mocskos mocsár!.. Az én lelkem!... Szent János meg Krisztus!... Ki ez?.. Kik ezek?.. És engem gucsmolsz, aki négy gyermekemért áldoztam magam egy meddő, egy boldogtalan házasság oltarán, és aszúdom azon a házas özvegyesség töviskoszorúja alatt?... Értetek, hogy nektek meglegyen mindenetek, hogy ha már az édesapátok golyóval menekült a fenntartó gondok elől?.. Tudod te,te szerencsétlen, hogy mit jelent egy magamfajta fiatal asszonynak, akit a négyszeres gyermekágy még életrevaló fiatalságában meghagyott, akit bárók és grófok udvaroltak, híres gavallérok bókoltak, egy ilyen vértelen házasságban vergődni? S mindezt a négy gyermekért, akik ilyen hálátlan módon.. Igaz, ők nem!... Csak te, a legnagyobb illet ilyen aljas szavakkal.. Óh, Istenem, te lásd, miket kell tőle elviselnem!.. /*Sírva leroskad.*/

Lenke /*megvetéssel*/ Álszent szenvelgő!.. Míg az eltartó hites ura odaszenved, hogy neki és családjának úri módit biztosítson, hogy a méltósága illő pompában ragyoghasson a

gavallérai között, ő épp a sógorát, a hites ura bátyját -mint egy Putifárné Józsefet! - csábítja gyűrött lepedőjére, hogy magához rondítsa azt is, aki egy Krisztus ezen a földön!..

Aurélia
Lenke

/elomlik/ Krisztus!.. Óh!

Igen!.. Aki annyit szenvedett, mint Krisztus a kereszten!.. Aki egy nemzetért.áldozta ifjúságát, tudását, lelkierejét, mindenét.. És helyébe -már annyi éve! - arcul köpik, besározzák, megvesszőzik és keresztre feszítik, mint Krisztust. S aki csak az öccse, ez a Szent János, aki felajánlja magát és életét, mint egy világi szent a bátyja igazságáért, aki két családot tart el, mert a bátyja családja is az övé.. És ezt az embert csúfolja meg egy asszony, aki a lába nyomába se érhet...

Aurélia

/felpattan/ Ha kisebb lennél, még pálcával tanítanálak tisztességre.. De így */szinte diadalittasan/* aggszúzen.. Igen, aggszúzen már csak sajnálkozni tudok feletted, hogy olyan kocsis után futkosol, amelyen már mást kocsikáztatnak.

Lenke
Aurélia

Téged!.. Aki csalja és bolonddá teszi!

Aki csak a felesége, de nem asszonya neki, aki külön szobában hál ,és csak az ő mostohaínak anyja . . .

Lenke

Igaz! Csak anyja, de nem nevelője!... Mert hogy az egyik nem hajlott a szenvedélyére, hát a másikhoz fordul; buja keblére vonja azt, megcsalva törvényes férjét, aki éjszakánként titkos naplójában csodálatos szép versekbe sírja bánatát, s úgy jár-kezel hálátlan és hűtlen asszonya és bátyja előtt, mintha semmit se tudna, semmit se sejtene.. Uristen! Hány éve

már!.. Hány éve tart ez a tövisháromszög, és úgy élnek együtt, mintha ez a világ legtermészetesebb, leghűbésebb dolga lennel! Kifelé virág, befelé tövis...

Aurélia

/epésen/ Ugyan, édes lányom!.. Megkérdezted már egyiket is, hogy miért nem szakítja el ezt a „tövisháromszöget“?.. Amit te tőlem, az én buja szenvedélyemből származtatol?

Lenke

Nem merném... Félem, és szégyellném a választ. Mert már rátok sült ez a bélyeg: hiszen ti erénnyé fényeztetek a bűnt, mint kagyló gyönggyé a homokszemeket. Közben meg, István apa titokban, éjjel izzadja ki magából az igazságot. Olvastad, láttad már a naplóját?.. A Havasi gyopár című versciklusát?.. Nem?.. No,hát hallgasd! Titokban kimásoltam pár sorát.

/Füzetet vesz elő, abból szavalja./

Mi is történt oly szörnyű köztünk?

Csak egy csekélység: nem szeretsz,

S hogy szív nélkül nekem nem kellesz,

Te erről nyilván, nem tehetsz.

Szörnyű világos lett a helyzet:

Természetesen, az mehet:

Szeretni ketten egy szép asszonyt,

De kettőt annak - nem lehet.

Én mindezáltal el nem hagylak,

Ámbár tehozzád nincs okom,

Van őhozzája - hű maradnom,

S az leszek! Ujra fogadom!

Nem! Nekünk nem lehet elválnunk,

Őerte együtt maradunk.

A súlyos végzet emberének

Ez áldozattal tartozunk...

Aurélia /elbűvölten/ Istenem, de azép!... S erről én mit se tudtam!

Lenke /sírásra hajlón/ Mert ez a drága ember menekült a boldogság látszatába...

Aurélia /elfordul, magát megkeményítve/ Önnön szégyene elől...

Lenke /megdöbbenve/ Szégyene?!

Aurélia /leül Lenke elé/ Mert szégyene az a férfinak... De te nem értheted ezt, akinek még nem volt férfival dolgod...

Lenke Mi lehet az, mi titok a házasságban élő férj és asszonya között?

Aurélia Éppen az, amiről beszélni szégyen. Mert az asszony igénye szemérmetlen bűn a házasságban. A férfié természetes jog. Ha egy férj követeli a jogait, s még inkább meg is veszi rajta -akár erőszakkal, az szokott dolog. Még az asszonyt szólják meg, ha szóvá teheti. De ha asszony élne női jogával, az már szégyenletes dolog. Azt mondják rá, hogy buja, meg hogy... Hogy is?... Fehérmájú!

Lenke De hogy jön ez ide?.. /Gúnyjal./ A végén még te is áldozat leszel e háromszögben!.. Szegény!

Aurélia Nem áldozat, mert én megvettem a kárpótlásomat. És nem szégyellem; jogot formáltam hozzá. Igen, én együtt élek Artúrral is. A férjemnek felesége, a bátyjának asszonya vagyok. És igenis, boldogok vagyunk, mert szeretjük egymást. És ez boldoggá teszi Istvánt is, aki minden áldozatra kész a bátyjáért.

Lenke Akkor ódát írna nem elégiát.. Micsoda boldogság ez?.. Kérdezted már őt?.. Hogy milyen boldog?.. Mindkettőt megcsalod..

Micsoda hűség az?
 Hűség és boldogság - ritkán jár együtt. Az én szerelmem hű szolgálatát az uramnak. Szerelmes vagyok Artúrhoz, akinek az uram jobban szeret, mint engem. Sőt örül, hogy a bátyja pótolja a hiányait. Így a titok, a szegény családban marad.
 Képmutatás!... Micsoda család!... Egy családi mocsári
 Az élet, lányom, egy nagy színjáték. Más várnak tőlünk, mint amik vagyunk. Belső és külső - ritkán egyezik. A világ elvár, s mi - ahogyan tudjuk, teljesítjük elvárásait.
 /elrevülten/ Szegény!.. Szegény mártír, kinek bátyja a Krisztus!
 Aurélia /meghatódva/ Nagylányom, te szerelmes vagy - a mostohaapádba /Gyengéden átöleli Lenket./
 Lenke /meg se hallja, tovább réved/ Mint Krisztusba, szerelmes vagyok a szenvedőkbe. Védőszárnym alá vettem a megbántottat, a kicsüfoltat, a megalázottat. Elloptam, elrejtettem előle az újságokat, a könyveket, hogy ne lássa-hallja megaláztatásait. Gyűjtöttem mindent, ami róla szól. Te nem is tudod: István apának én voltam a levéltárosa, forrásgyűjtője, titkárnője, adminisztrátora...
 Aurélia /felszabadultán/ Dehogynem!.. Láttam, hogy egyült vagyok sülve-főve... Gondoltam, s örültem rajta, hogy mostohaapád veled vigasztalódik...
 Lenke /anyjára dőbben/ Látnod, a bűnös lelkiismeret a mások bűnével takarja magát!...
 Aurélia /kételyek közt/ Hat nem igaz?.. En szentül hit-

tem... És bár nem erkölcsös, de nem is természetellenes, hogy a mostoha meg a lánya.. És hát, gondoltam, ez se csúnyább bűn az enyémnél. De bűn!... Ó, Istenem! A Biblia is tele van szent emberek vétkeivel!..

Lenke Nono!.. Ne szentesítsd hamis vádakkal a magad bűneit!.. Azok ott, a Bibliában még nem voltak szentek, mikor vétkeztek...

Aurélia Hát ki mondta, hogy én szent vagyok?!

Lenke Elöttem minden szenvedő szent, aki nemes szolgálatban él. És ő oly nemes, annyira magasztos szolgálatban viseli a hazaáruló bélyegét, ahogy Krisztus hordta a keresztet. És ugyanolyan lelki békével fogadja megpróbáltatásait, mint egy szent. Ő egy szent ember!

Aurélia Ő?.. Most te kiről beszélsz?

Lenke */szembenéz az anyjával/* Anyám,- én nem a mostohámba, én Artúrba vagyok szerelmes. És végzetesen.

Aurélia */visszadöbben/* Jézis-Mária!.. Én hát a rabló! Én a versenytársa!... */Egy székre szédül./*

Lenke */szinte gyilkos diadalérzéssel/* István csak Szent János, de - Artúr az én Krisztusom!

Aurélia */felháborodva/* Micsoda istenkáromlás ez! Te elkárhozott!

Lenke Mint az apácák Krisztus menyasszonyai, én Görgey Artúr jegyese vagyok!

Aurélia Te megvesztél!... Az apád lehetne!

Lenke A mostohámnak - még örültél is... Artúr vezér, ott fenn a csúcson... És tömegek irigykedve nézik... Szídják, köpdösik.. De ő tiszta marad, mert fel se érik, s ő meg se látja az alatta fortyogó gyűlöletet. Mint egy Krisztus a kereszten!... Ő szent ember!

Aurélia

/hidegen felnevet/ Cinizmus ez, lányom, nem szentség! Ő ironiával vértézi magát, ahogy méreggel a lepke, tüskével a bokor, szarvval-agyarral a vadállat. És a lelki békéje nem más, mint katonás önuralom. De belül azért, kívül a világon, mikor magában van, forrong benne a düh.. Én csak tudom!... Én, az én szenvedélyes, „bűnös“ szerelmem volt oltó ár e parázsló lávára. Ezért kellek én neki, és kell nekem ő, mert mindketten sebet orvosoltunk egymással. Én szerelmet leltem benne, ő vigaszt talált bennem; így lett ez kölcsönös-ségre alapított, biztos kapcsolat.. Immár harminc éven át...

Lenke

/szened a gyűlölettől/ Nem jutok hozzá - mindig veled van!.. Úgy eltöltöd, hogy az én áldozatom észre sem veszi. Pedig mennyi kíntól, mennyi gyaláztól mentettem meg őt!.. Egy ölnyi újság, megölő mérég gyűlt össze a kezem alatt... */Sírva/* S én nem szólhattam az áldozatomról!... Ő nem is tudja!.. Észre se vesz!.. Öccse kölykinek, unokahugának, játszói gyermeknek tekint még ma is, pedig a lányával vagyok egyidős...

Aurélia

Hát a lányának tekint.. Na, mondd már! Az is gyönyör, nem?.. Mert az ugyan nem sok örömet okoz neki, hát veled, irántad mutatja ki atyai gyöngédségét.

Lenke

/elkeseredetten/ De én szeretném, ha meglátná végre bennem is a nőt!.. Egyszer... Csak egyetlenegyszer!...

Aurélia

/mint fent/ Egy szenttől, egy Krisztustól várod ezt?.. Hiszen te apácaként, lelki jegyeseként imádod őt!.. Hogy férne közétek a testi vágy?

Lenke A lelki szerelmet csak hevíti a testi közelség..
Aurélia Ó, kis bolondom!... Te csak tudod!?
Lenke Csak nevetitek, pedig az ifjúság és az öregség is egyesülhet a szerelemben. Mert a szerelem az olyan sokszínű, mint a szivárvány... Egyfelől nosztalgia, másfelől rajongás. S ez, ha valahol találkozik, lobogni képes...
Aurélia Neked, lányom, más szerelme kell.. Tüzet a tűzzel...
Lenke */elréved/* Párszor már, mikor te beteg voltál, mégiscsak felfedezte bennem a nőt.. Így ültem a széken, ő mögém került, és elkezdett simogatni a hajamnál.. Kibontotta a kontyomat, végigsimította a tarkóm, a nyakam, - hogy én a vágyba bénultam bele-, aztán lejjebb csúsztatta azt a forró, finom kezét, elbátortalanított, a keblemre, ott eltétovázott, mert érezte, hogy már tilosba ért...
Aurélia */háborodottan kitör/* És te hagytad?.. Szemérmetlen perszóna!.. Tán még tovább is biztattad!.. Aadtad magad!..
Lenke */gyűlölettel/* Akkor is te álltál közénk. „Anyád hogy van?” - azt kérdezte, és ezzel elrebbent az édes pillanat. Pedig akkor már azt hittem, hogy az enyém lehet... Hogy bírhatom őt - te ellened!.. Hogy győzhettem végre feletted!.. Hogy az én fiatalságom legyőzte a te bujaságodat!... Mert te nem szereted, te uralod őt. Birtokodnak nézed és gazdálkodsز felette. Elszívod a lelkierejét, ami tábornokká, hadvezérré tette őt, és ölbevaló mopszlikutyácskát csinálsz belőle!.. Sebzett oroszlánból szobacicát!
Aurélia */kitörő haraggal/* Ketten támasztottuk fel a

Lenke mostoháddal. Ketten!.. Érted? Te kis kurva!
/mar párharcban/ Te beszélsz?.. Aki a nem is tudom... Nincs is rá szókingsem, minek nevezzelek!..
Aurélia */győztesen/* Én a testét, István apád a lelkét támasztotta fel. És nem hagyom, hogy harmincéves áldozatunkat a sárba tipord!
Lenke Áldozat?.. Élvezetet akartál mondani! Csak önző kéjvágyad tápláltad vele! Azért pátyoltad, vigyáztál az egészségére; pörköltél cukrot, ha köhögött, főzted a herbateát, kentted a sebét, ha megkarcolta magát.. Valóságos paplanhőst csináltál belőle hálósipkával, papuccsal meg bajuszkötővel.. Őt, aki tábori élethez, koplaláshoz és vaságyhoz, meg pokróchoz szokott...
Aurélia */nevetve/* Kis bolond!.. Tán azt a bizonyos arannyal hímzett atillát, a kék fátylat is én varrtam neki a győri csatában, mi?.. Piperkőc volt a lelkem világéletében!.. Fel is rótták neki az ellenségei elégszer... Olvashattad!... Szenvedett is miatta sokat!
Lenke */kiábrándultan/* De te megvigasztaltad.. Azért él!
Aurélia */büszkén/* Hetvennyolc évesen még ura magának, a lelkem...
Lenke Az ágyban, mi?
Aurélia Nem tagadom,- ott is.
Lenke Szégyentelen!.. Még dicsekszik véle!
Aurélia */diadalmasan/* „Menj kolostorba, Ofélia!” Az való neked!
Lenke Gyűlöllek!.. Mindenkit gyűlölök!.. */Sírva kiszalad balra/*
Aurélia */megváltással néz utána/* Bűdös kis apácarí-

ma! /Aztán igazít magán, s negédes hanggal kilép s kereveten fekvő Görgeyhez/ Drágám, hallom, megint tüntettek ezek a csúnya süvölvények!... Ó, te drága!... Itt vagyok én neked, majd én megvédelek, ne félj!.. Itt van neked a te Rélikéd!.. Látod, már el is takarodtak, hogy én megjelentem... /Közben a fátyolszuffita felmegy, Aurélia rendezkedik a szobában/ Itt maradok neked egy hétig... István tegnap jött meg a Tátrából szegény, de már megint készül valamerre.. Egész éjjel számolgatott szegény.. Nem is aludt, mert tízkor költöttem, hogy gyerünk, mert jön a hajó, és röpit ide, Visegrádra, az én kedves honárulómhoz, akinek én vagyok a virágok virága ebben a csúnya, vidéki morc magányban.. Ugye, drágám? /Leül Görgey mellé, fejét a keblére vonja, úgy babusgatja./

Görgey /ingerülten elvonja magát, felkelne/ Öcsém is itt van?

Aurélia /visszatartja/ Csak feküdj nyugodtan!... A János mondta, hogy sziesztázol, azért nem jött be, hogy ne zavarjon fel. Magam is csak épp köszönteni jöttem az én drágámat... Maradj már, megtalál, ne félj!

Görgey /kiszakítja magát az ölelésből/ Csecsszopó kölket csinálsz belőlem ezzel a matrónás anyáskodással! Mondd, Réli, te élvezed ezt a gügyögő szeretetet?

Aurélia Szerelmet, cheri, szerelmet!

Görgey Csöndesebben, István itt van! Még meg hallja!
Aurélia Kis csacsim!.. Hát azt hiszed, ő nem tud rólunk? Annyira azért ne hídd bolondnak az öcsédet, még ha odavan is érted! Mert ennek

Görgey

Aurélia

Görgey

Aurélia

Görgey

Aurélia

a szegénynek te mániája lettél, tudod-e!

Érzem én, és fájlalom nagyon. Szegény fiú, mindenét feláldozta értem.. És én... És mi... Visszaéltünk ezzel a feneketlen bizalommal... Nehogy belehalj már itt nekem a lelkiismeretfurdalásba! Az ember már csak ilyen. Vannak, akik uralomra, és vannak, akik szolgaságra születtek... Hát ha egyszer őt ez boldogítja?!.. Mindig boldog volt szegénykém, ha adhattott...^T De csak tudod!.. Lám, az első felesége is, Aranka!.. Én ugyan nem vártam volna rá 7 évet!.. Egy évet a taljánoknál szolgált, aztán betegen, hogy obsitot kapott, nem hozzá, hanem hozzád, Klágenfurtba megy, és azzal tölt még öt évet, hogy téged kimossoon a sárból, ahelyett, hogy a jegyesét oltárhoz vezetné... No, erre a jámborságra én nem lennék képes!.. De azt hiszem, a szegény aszszony is ebbe betegedett bele... Alig tíz évet éltek együtt, szegényt elvitte a mellbaj.

És persze.. Akkor lecsaptál rá te... A négy gyermekes özvegy...

Lecsaptam?.. Hogy én lecsaptam? /Felnevet./ A szegény fiú, úgy udvarolt nekem... Minden nap kosár rózsával, és ékeesebbnél ékeesebb ajándékokkal kerülgetett...

Persze, jól kereső ügyvéd volt, tellett neki... Noná! Úgy láttam, hogy a négy gyermekemnek jó háttérrel tudok vele biztosítani, meg hát... Én se voltam ám megvetendő parti!.. Népes estélyeket adtam, valóságos irodalmi szalont tartottam, és nagy potentátokból állt a baráti köröm.. Ez lett a Görgey baráti kör, mely a te igazságodért, rehabilitációdért küzdött...

Görgey */némi ironiával, enyhültebben/* Ó te Mme Recamier!

Aurélia Hát, ha nem is egy Pompadour, de azért voltam valaki, na!

Görgey Valaki éppen ő is volt már...

Aurélia Mert téged védett, azért... Te tetted őt a társaság központjává. Mert az úgy van az emberekben: megvetik az ördögöt, félnek is tőle, de a fene eszi őket, hogy megismerkedjenek vele.. Hát így voltam veled én is... Áruló így, áruló úgy, de meghaltunk egy kis intim hírért a „klagenfurti remetéről“...

Görgey */gúnyosan/* Remetéről?

Aurélia És István úgy áradozott rólad, olyan ügyvéd, protektorod volt a társaságban, mint egy antik Árész, aki védi az ő Hektorát egy világgal szemben. Olyan szépre festett előttem is, hogy kíváncsivá tett; ki ez az áruló, aki ilyen hős?.. Mert nekünk addig soha nem volt egymáshoz szerencsénk, csak hallomásból ismertem a csatáidat... És amikor megismertelek, azt becsültem.. Mit becsültem! Egyenesen bámultam benned, hogy micsoda lelkielővel, micsoda bölcs göggel viseled-hordod azt a piros nadrágot, amit egy nemzet varrt rád.. Akkor azt mondtam magamnak: ez az ember nagy ember, ha ennyi erkölcsi energiával bír. S aztán megismertem hőstettedet; az északi hadjáratot, a schwechati és komáromi csatáidat, a budai várbevételt, a halálos sebbel vezényelt visszavonulást, a szulejmáni gesztusodat.. */Nevetve./* Hogy ha meghalnál, kötözzenek a lovadra, és úgy vigyenek végig a táboron, hogy a katonáid ne

sejtsék vezérük vesztét... No, hallod?!.. Meg a kékezüst fátyolt, meg az aranyzsinóros atilládat... Akkor azt mondtam magamnak: ekkora önbizalomhoz nagy lelkielő kell.. Akkor nekem ennek az embernek a közelében kell élnem, mert szükségem van a kisugárzására. És mikor összejöttünk...

Görgey */öniróniával/* Mint lepkék a lángban...

Aurélia Nem szégyellem: elvesztettem.. Elvesztettük a fejünket. Azt hittem, egy enervált ideggronccsal találkozom. Ehelyett ölelhettem egy férfit. Egy férfit, aki feledtette velem eddig volt lanyha szerelemeimet, házasságomat, ahol mindig én voltam -ha mertem- a donna. De sose mertem igazán kitörni a rám szabott illendőségből... És te felszabadítottál!.. A su-gárzásod süttött, égetett, érlelt: mint a nap tüze, előhívta rejtett erőimet, s mint sívó homokot a zápor termővé tettél... Szalánczy doktor kellett, hogy megszabadítson a fiadtól... A fiunktól...

Görgey */elfogja a szenvedélye/* S te rég elfelejtett ifjúkori energiáimat szabadítottad fel. És valóban; eddig katonás pózok, uniformisba kényszerített manírok diktálták érzelmeimet. Nem magamat, a parancsaimat kellett megjeleníteniök. Veled nem voltam más, mint férfi. Nem a hadvezér, nem is a depressziós áruló, kit a történelem lapít papírfigurává, hanem húsból-vérből való ember, akinek ösztönei és érzékei vannak. Egy asszonynál éreztem ezt egyedül... Egy parasztlánynál...

Aurélia Tudom!... És annak is gyerek lett a vége..

Görgey Igen, és nem is szégyelltem. A nem is tudom, hogy milyen Klára... Vállalom, és vállaltam

volna a feleségem előtt is, ha nem lett volna beteg, szegény. Márpedig, ha valakinek felelősséggel tartozom érte, akkor Etelka az. De ő maga is - szinte készített a hűtlen szerelemre...

Aurélia */kujon nevetéssel/* Haha!.. Van erre egy közmondásom: Könnyű Katit táncba vinni, ha ő is akarja... De hát ki is merné megtagadni tőled?.. Egy Cromwelltől! Egy Wallenstein-től!

Görgey Az ám, Cromwell!.. Carlyle mondta róla, hogy a stupiditás lavinája elborította becsületét és nagyságát... Igen! Kossuth viddini levele engem árulónak minősített. S azóta egy nemzet szötte rám -ahogy te mondtad- a spionitás vörös nadrágját... Hiába korigálta később, hogy én csak „ambitíózus“ vagyok, nem áruló, megette már a fene!... Igazság szerint rágalmazási, becsületsértési pert indíthattam volna.. De ki győzhet egy nemzet közvélekedése ellen? Pert nyerhettem volna, de igazságot nem. Az a bizonyos piros nadrág a bőrömmé lett, a testemre égett. Attól csak majdani.. Ki tudja, hányadik nemzedék tud majd megszabadítani... De bízom a történelemben, amely majd tudós elemzés alatt fogja kimérni a felelősségemet. Akár Kossuthal szemben is, aki mint politikus sokat használt, de mint katona - lehet, a rossz tanácsadók nyomására-, sokat tévedett... Amikor például Ácsot, és a körötte lévő falvakat -moszkvai mintára! - fel akarta velem gyújtatni. Vagy amikor a magyar koronával kínálta meg a Romanovokat.. Ez nem volt fegyverletétel?.. Nem volt árulás?

Aurélia Ne emészd magad, szívem!.. Te mindig tudtad, hogy mit kell tenned... Aki téged hallgat, menten a híveddé lesz. Kossuth kis kadett a te katonai zsenialitásod mellett...

Görgey */nem titkolt önérzettel/* Hát a tavaszi hadjáratot Bismarckék tanították...

Aurélia No ugye!.. A nemzet meg: hősi illúziót vár, és véres valóságot kap...

Görgey Mint azt a szegény Szendrey Juliát is hogy kikezdték! Azt várták tőle, hogy legyen ő csak az Özvegy Múzsza, Petőfi örök özvegye, s éljen abból, amit a nemzeti kegyelet összekoldul számára.. Hogy legyen a nemzet kitartottja.

Aurélia Ehelyett hozzáment ahhoz a Horvát profesz-szorhoz... Csak hát, szegény, megjárta vele is!... No,de.. */Táskájából csomagokat vesz elő./* Apropos! Ezt küldi neked Lenke, ezt meg a Pöri lányom.. Hogy azok hogy odavannak érted!.. Különösen ez a szegény Lenke! */Kutakodóan/* Te chérie, nem zavartad te meg ennek a lánynak a fejét?.. Huszonöt éves, de rá se néz a férfiakra... Csak engem vádol azzal a karbunkulus szemével. Mintha én elszerttem volna, a szeretőjét!.. Hallottál már ilyet?.. A saját lányom!

Görgey */magában tépelődve./* Az is az én bűnöm! Nem kellett volna!.. Nem lett volna szabad!

Aurélia */odahallgat/* Mit nem kellett volna?.. Nem lett volna szabad?.. Csak nem?.. Csak nem ejtetted meg őt is?.. Úristen! A szeretőd lányával is?!

Görgey */kiborul/* Miket gondolsz?.. Hát mi vagyok én? Egy gulyabika, akinek mindegy: az anyja vagy a lánya?.. Hogy merészelsz ilyet gondolni?

Aurélia Jól van, no! Nem kell azért felfalnod! Ha nem, hát nem!.. Hála Istennek! Akkor csak depressziós vagy hisztis a lelkem. Mert úgy járkál a házban, mint a kísértet... A másik három körül pezseg a levegő, ez meg, mint aki jégbe van fagyva, csak olvas, zongorál naphosszat, a szavát se venni... Még megtébolyul ott nekem... Nem szeretem a bonyodalmakat...

Görgey Én vagyok mindennek az oka, ami körültem történik!...

Aurélia Mi ütött beléd, hogy ilyen vádakkal öngyilkolod magad?.. Van bennetek, Görgeyekben valami depresszióra való hajlam. Minek a skrupulusokon rágódni?

István */Görgeynél kisebb, köpcösebb, lírai alkat. Jön balról, tálcán teát, kuglófot, süteményt, flaska pálinkát hoz. /Szíves nyájassággal/ Megjött az uzsonna, lelkecskéim!... Mit ültök itt a félhomályban?.. /Görgeyhez siet, testvéri rajongással/ Szervusz, bátyuskám! /Ölelkeznek./ Réli mondta, hogy inkább ne zavarjalak, azért nem jöttem mindjárt... /Rosszalló hangsúllyal/ De úgy látom, önagysága azért nem átallott felzavarni...*

Aurélia */zavartan/ Már ébredt, mikor bejöttem... /Szorgoskodva szervíroz csészéket szed elő a kommodról, stampedliket rak tálcára aztán kuglófot szeletel, stb./*

Görgey Bejöhettél volna nyugodtan.. Tudod, hogy te sosem zavarsz...

István Tedd már le azt a bűdös bagót! */Pálinkát töltsd a poharakba./* Ki nem fogy a szádból az a méregrúd... Ez borókapálinka... A Tátrából hoztam egy bacsótól... Azok úgy isszák, mint a

vizet... Egyszer a sátrában éjszakáztam.. Kivártam, amíg lecsorog a savó a gomolyáról. Ó, hogy micsoda gomolyát ettem ott finom zöld hagymával!.. És ezt ittunk rá, Borókapálinkát... No, akkor igyunk!.. Rélike! */felriad a bűgölködésből./* Ja igen!.. Persze persze!.. Egészségünkre!.. */Isznak./* Hogy-hogy most a szolgád nem tart velünk, Artúr?... Ebben a házban a szolga is úr.. Nem?

Aurélia Vagyishogy: az úr is szolga... Ugye, bátyám?.. No, még egyet!.. */Ujra tölt./*

István Jó karcos... Egészség!.. */Isznak./* De nekem túl gyantás... Iszamos.. Jobban szeretem a házi kisüstit... A szilvóriumot!... A magamét!

Görgey Túl sokat tud a te szolgád Artúr! Nem kell mindent az orrára kötnöd! Csaképphogy családtaggá nem avatod már őt!... A legutóbb is, mikor invitáltam, egy kupicára, hát nem azt mondja nekem, hogy */utánozza/* Jobb nekem lent az asszonnyal, azt mondja, ott nyugalom van és csend... Erre, mondom én, hogy: Miért? Itt nincsen csend meg nyugalom?.. Erre ő, hogy érzi a csúza, azt mondja, meg hogy vihar lesz, azt érzi.. No, hallottatok már ilyet?... Hogy itt vihar lesz...

Aurélia Rendes, becsületes obsitos az öreg.. És Artúrnál van vagy harminc éve.. Lehet, hogy tényleg vihart érzett.. Vagy a te társaságodban gondolta?... Ki tudja?.. Vagy hogy az öregek már többet sejtenek, mint tudnak?... Ti nem nagyon szívelitek egymást...

István Nekem egy szolga ne sejtegessen!.. És főleg ne célozgasson semmire!.. A cselédnek hallgass a neve!.. Még hogy nem szível!... Pfő!...

Görgey Törődöm is én velem!
/közben az Aurélia által kiöntött teát isszák/
Öt csak bízzatok rám... Én élek velem, ő az én gondom.. Csak bízzatok rám!...

Aurélia De én fizetem, a mindenségim!... És az én házámban szolgál!

Görgey /keményen, szúrósan ránéz/ De engem szolgál! És nem téged!

István /közbeavatkozik/ De közben?.. Ejnye!.. Artúr, süteményt is!.. Ezt Réli sütötte... Egész délelőtt csak hozzád készült... Hallod, testvér, ez az asszony olyan hozzád, mintha a testvéred lenne... Nem is a testvéred, még annál is több... Nemdebár, Rélike?

Aurélia Ugyan, drágám!

Görgey Nem is szeretném, ha a világ a szájára venne - még ezért is... Jobb lenne vigyázni erre...

Aurélia No, de Artúr!

István De hiszen Réli vigyáz is.. Nem?.. Ha lemegyünk a hajóállomásra, ha végigmegyünk az utcán, mindkettőnket karol.. Nem, kedvesem? És tartja a távolságot - az illem szerint...

Görgey De téged zavarhat.. És én nem akarom... Nem akarok neked fájdalmat okozni... Elvégre is, neked köszönhetem a feltámadásomat. Az egész életem rám költöttem. Minden energiádat feléltem... Én nem akarok megcsalni!

Aurélia /megdöbben/ De Artúr!.. Ez az álszentség!.. Nem akarja, de csinálja!... Immár vagy húsz éve!.. Még ilyet!

István /rámenős engedékenységgel/ Tudom én, testvér, tudom én!... De hát most miért?.. És miért most?.. Mi ütött beléd, hogy egyszerre úgy?.. Hát vádoltalak, panaszkodtam én

Aurélia valamikor is?.. Nem jobb, ha felhő takarja a napot?.. A verőfényben jobban kitetszik a piszok...

Aurélia /felháborodva/ Náhát, ezek az imfámis célozgatások!.. A piszok!.. De hiszen, te szemlátomást élvezed!.. Ebben éled ki magad, mint egy aszkéta szerzetes, hogy mulatsz a szemforgatásainkon!.. Hogy nem merünk a szemedbe nézni, és kutatod, üldözöd a tekintetünket, mely menekül a szembesüléstől...

Görgey Én katona vagyok, öcsém, és nem szeretem a kerteléseket. Jobban szeretem a kardot, mint a szót. Öntsünk tiszta vizet a pohárba - végre!

István És ha az víz még piszkosabb amit önteni akarsz?

Aurélia Jobb, ha kimondjuk, mintha sejtjük az igazságot?.. Jó lesz az neked?... A szíved így is rakoncátlanokodik...

István De hát ki akarja?... Jobb, csak sejtetni a bajt, mint kimondani...

Aurélia De te már kimondtad... Sőt, ki is írtad... Lenke már szavalta nekem a Havasi gyopárodát...

Görgey Havasi gyopár?.. Az meg, micsoda?

Aurélia Versek... Egy egész jeremiádot szerkesztett rólunk...

Görgey Te ország-világ elé tártad a titkunkat?

István Ó, azok a versek!.. Fantazmagóriák!.. Szerepszöveg!.. Pusztai érzélgés!.. A költészet - lelki betegség!.. Ha nem fájna a szív, nem lenne líra... És ha nincs, hát kitaláljuk magunknak... Ócska, kis fűzfapoéta-versek!.. A fiókomnak írtam, senki másnak!...

Aurélia Lenke mégis...

István Egy éjjel nagyon elnyomott az álom, hát kint

felejtettem a naplóm... De hát.. Mi változott ezzel?.. Szeretitek egymást. Na és?!... Ki kérdezte?.. Szóltam én egy szót is érte?.. Már húsz éve tudom!.. Istenem!... A házibarátság intézménye nem új dolog.. Hogy nálunk a házibarát épp a bátyám?.. Hát,Istenem!.. A parasztnál az öcsre marad a bátya felesége, hogy megmaradjon a családi vagyon... Családban marad a szégyen!...

Aurélia
István De mi nem szégyelljük... Szeretjük egymást.
/megütközést színlel/ Ó, hogy eddig észre se vettem!... Nahát!.. Csak nem csaltál meg, drágám!... Ó,nem!.. A saját bátyámmal!.. Nahát! */Hangfordulattal/* És ha akartam, hogy így legyen?.. És ha mindezt én akartam így?
/megdöbbenve/ Te?... Eladtál, elajándékoztál volna?

Aurélia Ezt ne játszd, István!

Görgey István Dehogy játszom!.. Én megértelek, édes bátyám! Tán a hála kényszerített erre a hálátlanságra..

Aurélia */felháborodva/* Aszú éjszakáim!... A kielégítetlen vágyaim!... A be nem töltött férfi kötelességeid - azok mind áldozatok voltak a Görgey-kultusz oltárán? Kivontad, kiloptad a szerelmed a házasságból, és a bátyádnak ajándékoztad?.. És én bolond!... Én meg azt hittem... Abban a tudatban voltam, hogy szabadon... A magam akaratából... Szerelemből választottam szeretőt.. Hogy megsértett női hiúságom jogán kárpótolom magam!...

István */Auréliához/* Nem te vagy az első szerelmi ajándékom, ma chérie. */Görgeyhez/* Emlékezz, bátyám, Klagenfurtra!.. Éveket töltöt-

tem nálad, miközben az életrajzodat írtuk. Egyszer, az erdőben sétálva-vadászgatva, egy parasztlány akadt eléd...
/enyhe döbbenettel/ Na és?
Egy fiatal parasztnyecske, valami Waldner Klára, ha jól emlékszem...
Jól emlékszel...
Akivel aztán összeédesedtél!..
/bosszúsan/ A Gambelli Klára!.. A cafka!
Megtiltom!.. Kikérem magamnak!.. A lányom anyja!
/Auréliához/ Csak a lánya lett Gambelli. Az Artúrtól való... Hát mit gondolsz, bátyám, hogyan került, az erdőn jártadban, éppen eléd, és éppen az a jóképű szemrevaló takaros nyecske?
Csak nem azt akarod mondani, hogy azt is...
De bizony, azt, édes bátyám!.. Azt,hogy én küldtem eléd. Hát nem tűnt fel neked, hogy túlon túl kellett magát előtted az a különben szemérmes fehérszép?.. De hát a pénz oldja a szemérmes is, és hajlandósít a kalandra...
/feléje dobban/ Miért?.. Miért tetted?
Miért, miért!.. Kornél fiad után szegény Etelka lebetegedett, te a Móró gyárban, asztaloskodsz, gondos ápolója vagy a nejednek, közben meg töröd a fejed a múlton, hogy hű képet adjunk az életrajzodban.. Hát persze, hogy egy jó testvér kell, hogy segítsen!...
Hát sikerült... Szolgáddá tenned!
Szolgámmá?.. Hát szolgáltál te nekem egy percig is?.. Te parancsoltál, én engedelmeskedtem... Szárnysegéded maradtam 48 után is - közben meg - feloldódtam az életemben...

Görgey
István

Görgey
István
Aurélia
Görgey

István

Görgey
István

Görgey
István

Görgey
István

Aurélia De a Waldnerből.. Hogy lett Gambelli?
/Görgeyhez/ Lám, még a bűnöd is ajándékba kaptad!...

István Na, hogy lett, Artúr?.. Magad se tudod! Emlékezz csak a fiúmei utamra!.. A kis Klárának, aki az anyja után kapta e nevet, ugye, nevet kellett adni. Görgey nem lehetett, hiszen te kímélted Etelka tisztességét.. No, meg hát, a Görgey család jóhírét... Kellett hát egy apa, aki nevet ad a gyereknek, mert az öreg, a zord Waldner elzavarta a megesett lányát a háztól. Ahogy az már lenni szokott Karinthiában is... Kerestem, kutattam apa után... Végre, Fiúmében találtam a kocsmában egy hajóskapitányt, bizonyos Gambellit, aki jó pénzért ráállt a boltra... Mi az neki, hisz minden kikötőben van egy-két zabija neki..

Görgey Ki ne ejtsd még egyszer!.. Nem zabi!.. Tisztességesen felneveltem, és tanítónő, sőt az unokaöcsém felesége, szolgabíróné lett belőle!...

Aurélia Felnevelted?.. Ha jól tudom, az én házamban, a négy gyermekemmel nevelődött...

István Az én pénzemen, drágám, - az igazság kedvéért.. /Görgeyhez/ Amíg te Lunkán, meg mindenfelé munkálkodtál... És a bátyám lánya az én lányom volt...

Aurélia /epésen/ Mivelhogy neked nem lehetett... István Lehetett volna, de nem akartam!... Öt gyerek éppen elég volt.. Bár a Görgeyek - szapora nemzetség... És nem akartam a családi békét a háromféle gyerekkel felrobbantani, ugyebar...

Aurélia S mert akkor én - még - az ujdonsült házasságban nem akartam.. Nem mertem élni jogaimmal.. Hát engedtem a férji akaratnak.. No, meg már akkor...

István Tudom... A levelezgetésben szárba szökkent a nagy szerelem.

Görgey /fojtott haraggal/ Tehát legyőztél - úgy gondolod, öcsém... Pedig ennyi jóság már - pipogyaság...

István Lehet.. Én azonban stratégiának mondanám... Karddal, erővel nem győzhetek ellened.. Mert egész életemben éreztem a fölényed nyomását... Mindig szerettem volna letörni a büszkeségedet.. De a kultuszod, még az árulói aurád is erős védőburok volt körülted... Valóban, én -ahogy mondják rólam- szelíd, lírai alkat vagyok. Kinek, mije van, azzal harcol. Hát én a hálával küzdöttem ellened.

Görgey Tehát zsaroltál... Undok uzsorás vagy! Felhizlaltál a jóságoddal, és hálahálóval akarsz megfojtani... Mi tagadás, titkon, magamban lebecsültelek. Mint egy Fabius C Runktator, türelmes kerüléssel, vagy mint a pók, hálahálóval szövőd körül az áldozatod, s az úgy fullad meg, hogy te újjal sem érsz hozzá.. Pipogya-stratégia!

Aurélia Artúr!.. Ezt te nem hagyhatod!... Tábornokom, hadvezérem, te nem lehetsz ennyire fegyvertelen!...

Görgey /ledől/ A hála lefegyverzett... Előregedtem. És az öcsém, a családom ellen valóban, fegyvertelen vagyok.

István Én a krisztusi béke híve vagyok. Meggyőződésem, hogy a szívességgel a jósággal

többre megyünk, mint karddal, erőszakkal... Igazatok van. Dúlőre kell vinni a dolgot!.. Elválunk, de nem úgy, ahogy ti terveztétek. A Tátrában barangolva én mindent eldöntöttem. A juhászaklokban esteledve, megjuhászodtam. Feladom városi, polgári életemet. Ne félj, Aurélia, a családról gondoskodtam. Az éjjel megirtam a végrendeletemet; a részvényeimből fedezheted anyagi jólétüket. Nem fogtok nélkülözni.

Aurélia István És Artúr?.. És mi?.. Velünk mi lesz? Bátyám, neked még hosszú évek vannak hátra. Utolsó ajándékom, s egyben büntetésem, hogy a hátralévő éveidben ne hagyjon nyugodni a hála. Érezd, és tudd, hogy ennyi évi jószolgálat után te még semmit sem szolgáltál nekem vissza. Adósom és szolgám leszel a másvilágon. Ezt a nyomorult világot neked hagyom.. Odaát én leszek a gazdád.. Én elmegyek, de téged életre ítélek.. És rád hagyom ezt az asszonyt, akit a hozzád való hűséggel verek meg, s őt is a hála kötelével béklyózzom hozzád... Bűnös szerelmeitekért legyetek halálig tartó hűséggel verve! Isten veletek! */Eltűnik balra./*

Aurélia */Utánalép/* István!... Uristen, még megöli magát itt nekem!.. Istváán!.. */Eltűnik István után balra./*

Görgey */utánuk szédeleg, aztán tehetetlenül az asztalra roskad./* Az Isten verje meg!

János */lámpával jön jobbról/* Na, hoztam már a lámpát... Pislákol ez csak, pedig tegnap cseréltem kanócot... A petró lesz, abban lesz a baj!... Vizezi ez a szatócs, vizezi! A maga piszkán

akar ez meggazdagodni!... No, mi lelte már, kegyelmes úr!... Alszik-e, vagy... */hogy Görgey felnéz, megütközik rajta./* No, nézd csak!.. Mióta ismerem, nem láttam a szemében könnyet.. Most meg...

Görgey Ostoba vagy, Jankó!... Csak kidörzsöltem... Mert valami muslica vagy szúnyog... A fenét! */Kidörzsöli szeméből a könnyet./*

János Mondottam én, hogy baj lesz abból a sok rágódásból.. Minek az!.. Az ember máma él, holnap meg - csak lesz valahogy... Hogy is csak?.. Olvastam valahol egy okosat: hogy a gondolat - a tett halála... Hanem! Bejött a hatos hajó!... Hű, de sok nép jött vele!... Férfiak, mind ünneplőben!...

Görgey */az ablakhoz rohan, kinéz rajta/* Hol?... Öregek, fiatalok?... Esti tüntetés?.. Még ez is?...

János Nem hinném!.. Ezek idősek mind... Uraaam... Ott gyülekeznek a fogadó udvarán... */Maga is az ablaknál. És világot gyújtanak./*

Görgey */eljön az ablaktól, idegesen toporog/* Még egy tüntetést nem állok ki!.. Akkor már magam lövök közéjük!...

János Cilinderes urak jönnek az állomás felől! Nem hiába túlkölt a kapitány.. Mindig jelzi, ha vendégek érkeznek.. Megegyeztem véle...

Görgey */az ablakhoz megy/* Vendég?.. Nem látom jól... Kik lehetnek azok?

János Ugye!... Homályosak már az ablakok... Már a szemünkre értem... Ahogy látom, tán hárman... Megyek is eléjük.. No, lám csak!... A Gyulai, a Lévy meg a Kozma urak!... A két öreg közt a fiatal Kozma!...

Görgey */maga is az ajtóhoz tipeg/* Csak az én Selymes

Péterem, az Arany Jankó hiányzik már a nagy négyesből!.. Hej, öreg Janó, halódik már a te Toldid is!.. Készül utánad, rendezgeti a földi ügyeit... Hogy aztán tisztán álljon majd Ura elé odaát...

Gyulai */70 éves, alacsony szakállas kis ember. Sétabotján óvakodik befelé. Alig lát már, halvány, sipító hangján gyakran köhécse. Mögötte a szintén 70 körüli -71 éves- Lévay József jön meg a 35 éves Kozma Andor./*

Görgey */az ajtóban fogadja őket/ Hohó, hát ez nagy esemény, hogy Gyulai még aggastyán korában is elzarándokol hozzám!.. Hozott az Isten, Palim!.. És téged, Józsi!.. Miskolc-ról, vagy egészen Szentpéterről?.. Hogy vagytok arrafelé?.. És te is, öcsém, Andor! /Ölelések./*

Gyulai */invitálás nélkül leül/ Meg se kérdezd, hogy minek okából, mert úgyis elmondjuk! Egyfelől Józsi kívánt már látni, hogy bírod-e még a kultuszt körülted, miután hogy elült az átok felhője felőled...*

János */tálcán bort és poharakat hoz, s lerakja az asztra, s hátravonulva megáll/*

Lévay *Emlékszel még a miskolci látogatásodra? Mikor Pali attól félt, hogy meglincselnek ott?..*

Görgey */jóízűt nevet/ S a végén őt abcugolták! /Kozmához/ Ott ismertem meg ezt a legényt is... Mi is voltál te akkor, édes öcsém?*

Kozma */köpcös alak, tölt a poharakba/ Kis biztosítási tisztviselő. Tintanyaló!*

Görgey *Három költő már régen voltatok itt! Azelőtt nem váraoztattatok ennyit... /Hátraszól*

Jánosnak/ No, János!.. Fogj te is egy poharat! Tessenek csak!.. Éljenek velem!...

János
Görgey *Ez parancs, öreg!... Fogd, és igyál!... Az Isten hozott benneteket! /Isznak./*

Gyulai *Ez a vén obsitos még mindig szolgál? /Jánoshoz/ Nem untad még meg ezt a hazarúlót? Hát te, öreg jószág, még mindig hűbérben? /Megveregeti de nem nyujt kezét./*

Lévay *Az árnyéka már ő Görgeynek.. Híves árnyéka neki.. /Csak megérinti Jánost./*

Kozma */kezet fog Jánossal/ A hű szolgálat majd beneficiumot nyer, ugye, öreg!*

János */zavart tisztelettel hajlong/ Azért csak... Megmarad az ember... Ha már így elszánta magát... A magyar már csak ilyen.. Ragaszkodik az urához...*

Görgey *Beneficium, öcsém?.. Jól mondd!.. Majd ha a haza ellát engem is.. Akkor lesz miből hagyakoznom... De hát... /Lemondóan legyint/ /alázatos mentegetőzéssel/ Dehogy!.. Ugyan! /rosszallóan/ Bűnbak, Pali!*

János
Lévay
Kozma
Gyulai */rajongással/ Áldozat! Pali bátyám, áldozat! Hászen, tudom én jól, csak hízelgek a házigazdinak...*

Görgey *Délelőtt jöttetek volna!.. Volt itt olyan autodafé, hogy namég!... János, bepántlikáztad már az új követ?.. A többi ott van kalárisban a kommodon... Nézzétek csak!*

Kozma */odamegy, sorba veszi a pántlikás köveket/*

János *Már megtörtént.. Mindjárt hozom. /kisiet/*

Lévay *Hanem másért is jöttünk mi hozzád, barátom... Küldöttség vagyunk... Majd a Pali...*

János */beszalad a kövel, s miközben beszél, odaadja azt Kozmának./ Nem tüntetnek, kegyelmes*

Gyulai

uram!... Fáklyás menet sorakozik az udvarban!... Egész tömeg fáklyás!...

A mi népünk az, Görgey Artúr... Kétszáz veterán honvéd... Mind a te seregeidből! És azért jöttek, küldtek bennünket is követségbe, Görgey Artúr /*mind felállnak, Görgey is lábára emelkedik*/ hogy tanúbizonyságát adjuk, és igazoljuk hősiességedet és hadvezéri dicsőségedet. Kétszáz veterán áll mögéd október hatodikán, felelvén és képviselvén azt a szent meggyőződést, hogy méltó társa vagy te az aradi tizenhármaknak. Tartson meg az Isten még sokáig közöttünk, éljen dicsőséged az idők végezetéig!.. Na, János, akkor most tölts egy pohárral!

János

Igenis, alázatosan!.. /*Fiatalos fürgeséggel lelkesen tölt a poharakba.*/ Ha ezt az én Boriskám most látja!...

Gyulai

Görgey tábornok, az Isten éltesen soká! /*Isznak.*/ S hogy a szó elszálljon, de írás maradjon róla, im, itt van kétszázunk aláírása arról, hogy kiállunk tisztességed és hazafiságod mellett becsületünkkel /*papirtekercset ad át Görgeynek, mindhárman kezet fognak és összeölelkeznek Görgeyvel*/ Mondtam...

János

Ugye, hogy megmondtam?! /*könnyek között kezet csókol*/ Ugyan, te golyhó öreg!... /*Időközben a tömeg rázendít a Görgey-indulóra.*/

Kozma

/*a tömeggel énekl*/

Görgey

Ó,hát már ez is van?.. De szép!..Buda visszafoglalásakor hallottam.. Azóta se... De boldog vagyok!... Köszönöm nektek, barátaim!

Lévay

Ne nekünk köszönd!.. Mi csak közvetítők

Gyulai

vagyunk... Mercurius Görgeyensis...

Kozma

Öcséd, István szervezte az egészszet.. Meg ez a harmincötéves aggastyán /*Kozmára mutat.*/

Görgey

Ó, én csak afféle famulus voltam az alapítványban... István bátyám a nagy kultikus rétor... Ő kérte meg Tanczer Emíliát is, hogy vezényelje az indulóját... És ő vezényli most mint 49-ben.

Lévay

/*erős szívdobogást kap, egy székre roskad*/
Öcsém, még ezt is!...

Gyulai

/*Utánakap*/ Az Istenért, Artúr, mi lelt?.. /*A többiekhez*/ Mi lelhetett?... A szíve?...

Kozma

Megindult benne a hála... Ez az öröm ájulata...

János

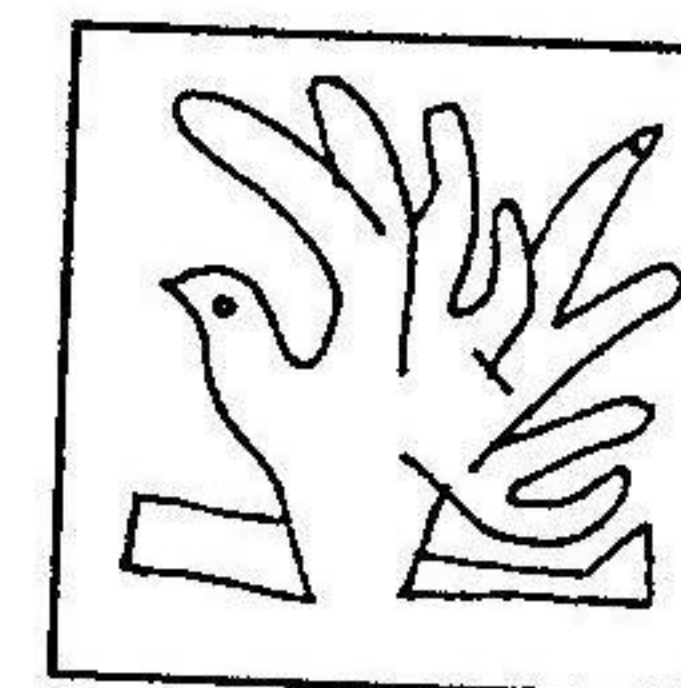
János, vizes ruhát!

Görgey

/*már előbb kiszaladt, most jön*/ Semmi ez, csak a szívdobogás fogta el... Mindjárt elmúlik... /*Vizes ruhát tesz a beteg szívére.*/ Ugye, jó?.. Most már jobb lesz... Csak csendesen... /*miközben aggódva köré sereglenek suttogva*/ Megöl az áldozatával... Meglátod, megöl!...

Kint felerősödik az induló, a jelenet kimeredik mire

Függöny!

HIBAJEGYZÉK

14. oldal 25. sor: Elkotrótak... helyett Elkotródtak...
19. oldal 6. sor: A hol... helyett Ahol...
19. oldal 19. sor: zshiványal helyett zshiványa!
20. oldal 15. sor: Anna: helyett Bálint: Hát azt is teszik...
23. oldal 2.sor: helyesen: Bálint: Aztán...
41. oldal 11. sor: ..mért.. helyett: ..mert..
42. oldal 16. sor: kellek.. helyett: kezdek..
43. oldal 19. sor: ..s feleségem.. helyett: ..a feleségem...
53. oldal 5. sortól:
Anna */megbékülőn/* Jó-jó, édes uram nekem és parancsolóm...
- Forgách
Anna Ne játssz velem!.. Én igenis...
Persze-persze!.. Csakhogy azért ne feledd, édes uram, hogy a Losonczi-Ungnád birtok a kétszerese a Forgách uradalomnak.. És így a három kitesz egy megyét.. De a Balassák se alább valók a Forgáchoknál!.. Ott a Báthory és Bocskai rokonság.. És a hét vezérig ér a családfájuk...
- Forgách És véded!... Látod, ezt... Ez nem nyugtat!.. Hogy te ezzel!.. Hogy te ezt, mint engem... Hogy ez veled az ágyban.. Amit te velem, azt övele is!... Felrobbanok!.. */Ungnád képe előtt/* Hogy ezt ez a szerencsétlen megtúrte!..
54. oldal 18. sor: ..s testem.. helyett: ..a testem...
67. oldal 20. sor: ..Annak.. helyett: ..annak..
102. oldal alulról 7.sor: ..rettenetes.. helyett: rettenetes:
105. oldal 10. sor: ..Ő.. helyett ..Ó..
111. oldal 19. sor: csinálta.. helyett: csináltam..
112. oldal 26. sor: ..öt.. helyett: ..ő..
118. oldal 31. sor: ..mámorba... helyett: ..mámorban...
157. oldal 18. sor: Görgey:..*/már eltűnőben/* helyett:
Berta: */már eltűnőben/..*
Görgey:*/kimerülten a kerevetre rogy/*
János: */jön jobbról/..*
186. oldal alulról 5. sor helyesen: István Lehetett...